

ca

APRIL '84
3e jrg., nummer 20
verschijnt tenminste
achtmaal per jaar

MIO

mededelingen opbouwwerk

in dit nummer

In dit nummer vindt u onder meer:

- ★ Ontwikkelingen op het onderwijsvoorrangfront: welzijnskomponent komt uit de verf pag. 9
- ★ Video-productie 'Huilend beton', een leerzame beschrijving van een niet zo verre toekomst pag. 10
- ★ Het dorp Swifterbant voert 'werk als gemeenschapszaak', Greet Hettinga over lokale economie in de dorpen pag. 22
- ★ Opbouwwerk en MeMo-organisatie werken in Hengelo samen in 'bedrijfsadvisering kleinschalig ondernemen' pag. 23
- ★ Twee opbouwwerkinstellingen vertellen over de totstandkoming, inhoud en werking van door hen ontwikkelde 'hulpmiddelen': Lelystad over een infoboek voor initiatiefgroepen en Eindhoven over de daar gehanteerde handleiding opbouwwerk pag. 25
- ★ Hans Goeman over de probleem-project-methode pag. 30
- (★ Wonen - werken - milieu, hoe kleinschalige initiatieven kunnen leiden tot veranderingen in de samenleving pag. 35

*Ronselpraktijken in Rotterdamse wijken (3) *Nieuwbouw in stadsvernieuingsgebieden lamgelegd (3) *Forum voor stedelijke vernieuwing (4) *Opbouwwerk Veenendaal op de wip (5) *Problemen rond gesplitst eigendom (6) *Video over zitting huurcommissie (6) *Diaserie Stop de Kindermoord (7) *BONI-vereniging in Rotterdam (8) *Stimulans voor werkgelegenheid (8) *Welzijns-komponent onderwijsvoorrang komt uit de verf (9) *Huilend beton, leerzame beschrijving van morgen (10) *Wassenberg over 'Netwerken en opbouwwerk' (11) *Voorrang in ontwikkeling (12) *Perspektieven in oude wijken (13) *Positie welzijns-werk in het v.o. (15) *Bestuur Platform: afscheid Matthias Hautvast (16) *Studiekonferentie onderwijsvoorrang (17) *Bedrijven in stedelijk gebied (17) *Nieuw licht op wonen (18) *Werkgelegenheid voor vrouwen (18) *Kreatief bezuinigen op het welzijns-werk (19) *Praktijk-kursussen over energie (19) *Gemeenschapszaak Swifterband: plan voor werk (20) *Wijkeconomie als sociaal proces (22) *Bedrijfsadvisering kleinschalig ondernemen (23) *Uitwisseling hulpmiddelen opbouwwerk (25) *Praktische informatie voor initiatiefgroepen (25) *Handleiding opbouwwerk (26) *Opbouwwerk in Noord-Nederland op de keper beschouwd (30) *De vrouw achter de wao-er (32) *Interkultureel onderwijs (32) *Jaarboek stadsvernieuwing (33) *Kijk op Europese stadsvernieuwing (33) *Operatie werkplan 1984 (34) *Wonen - werken - milieu (35) *Energie-zuinige nieuwbouw van kleine woningen (36) *Kleinschalige werkgelegenheid in kleine kernen (37) *Vrouwen en de bijstand (37)

IN MEI:
THEMANUMMER
M.O. OVER
JURIDISCHE
VRAAGSTUKKEN
ROND WONEN

Het volgende themanummer van Mededelingen Opbouwwerk gaat in op juridische vraagstukken m.b.t. wonen in ruime zin. Om opbouwwerkers en bewonersorganisaties meer greep te geven op juridische mogelijkheden en onmogelijkheden rondom voorgenomen acties, wordt in dit nummer een overzicht gegeven van ruimtelijke orderings-instrumenten, wets-artikelen en bestaande jurisprudentie op dit terrein.

Een greep uit de inhoud:

- het bestemmingsplan: wat kunnen buurten ermee, soorten bestemmingsplannen, onderdelen, beperkingen en toetsing van het bestemmingsplan
- bouwvergunning en art.19-procedure, oude ruimtelijke wetgeving en de gemeentelijke bouwverordening
- hinderwet, wet geluidhinder, aanschrijving op onderhoud, huurrecht en stadsvernieuwing
- rechtsbescherming in de ruimtelijke ordening: o.a. wanneer moet men bij welke beroepsinstantie zijn, wie kunnen in beroep gaan, waar wordt aan getoetst, welke uitspraken kunnen de diverse instanties doen, is een advocaat verplicht, hoe duur is het procederen, praktische tips
- tot slot: toekomstige wetswijzigingen.

Het is mogelijk om vantevoren extra exemplaren van dit themanummer te bestellen tegen een prijs van f 3,75, inclusief porto. Opgave vóór 7 mei a.s. bij de administratie, tel. 070-521354. Na deze datum zijn losse nummers, zo lang de voorraad strekt, beschikbaar voor een prijs van f 4,50, exclusief verzendkosten.

RONSELPRAKTIJKEN IN ROTTERDAMSE WIKEN

Een aantal bewoners uit de Prins Alexanderpolder en uit IJsselmonde in Rotterdam heeft zich voor het karretje laten spannen van de Centruumpartij door te tekenen voor de kandidatenlijst voor de deelgemeenteraadsverkiezingen in mei a.s.

Volgens het Vrije Volk van 30 maart gingen kamerlid Janmaat en partijgenoten in een flat aan de Godijn van Dormaalstraat in de Prins Alexanderpolder en later ook in IJsselmonde van deur tot deur zonder zich bekend te maken. De CP'ers deden zich voor als 'buurtbehartigers' en vertelden de bewoners dat ze handtekeningen kwamen verzamelen om de woonomstandigheden verbeterd te krijgen. Argeloze bewoners dachten door te tekenen een aktie te steunen voor meer groenvoorzieningen of behoud van een buslijn. Ze werden uit de droom geholpen door het komitee 'Nederlanders en Medelanders'. Veel bewoners hebben hun handtekening nog tijdig in kunnen trekken door aangetekende brieven te verzenden naar de hoofdstembureaus van de deelgemeenten en het partijbureau van de CP.

NIEUWBOUW IN STADSVERNIEUWINGSGBIEDEN LAMGELEGD

Uit onderzoek van het Landelijk Ombudsteam Stadsvernieuwing (LOS) blijkt dat ruim 40% van de gemeentelijke plannen voor nieuwbouwwoningen met lagere huren in stadsvernieuwingsgebieden niet gerealiseerd kan worden. Dat is het gevolg van de inperking van het aantal woningen met stadsvernieuwingshuren door staatssekretaris Brokx.

In veel gemeenten ontstaan in 1984 problemen doordat het toegestane aantal woningen dat met stadsvernieuwingshuren gerealiseerd mag worden, is ingeperkt.

Het LOS heeft in 27 plaatsen gevraagd voor hoeveel nieuwbouwwoningen in stadsvernieuwinggebieden de gemeente in 1984 plannen heeft klaarliggen, c.q. wil indienen en voor hoeveel woningen een stadsvernieuwingshuur mag worden toegepast.

De voorgenomen plannen bevatten ruim 12000 woningen, terwijl door het rijk slechts voor 7000 woningen toestemming zal worden verleend. Als de stadsvernieuwingsaftrek bij de overige woningen niet wordt toegepast, zullen de huren zo'n f 40,- tot f 75,- per maand hoger worden.

Het LOS waarschuwt ervoor dat plannen jaren uitgesteld zullen worden om toch voor aftrek in aanmerking te komen. Bouwterreinen zullen onnodig lang braak liggen, verpaupering zal het gevolg zijn. Wanneer het aantal woningen met stadsvernieuwingshuren niet wordt verruimd, dan wordt de stadsvernieuwingsklok teruggedraaid naar het begin van de jaren '70 toen bewoners in stadsvernieuwingsgebieden bij nieuwbouw gedwongen werden te verhuizen naar andere slechte woningen omdat de nieuwbouw onbetaalbaar was. Dat is onaanvaardbaar, zo schrijft het LOS in brieven aan de staatssekretaris en de vaste kamerkommissie voor volkshuisvesting.

FORUM VOOR STEDELIJKE VERNIEUWING

Kortgeleden is het Forum voor Stedelijke Vernieuwing opgericht. Het Forum ontvangt gedurende drie jaar een start-subsidie van het ministerie van VRO/M, onder meer om ambtelijke adviezen uit te gaan brengen aan gemeenten en provincies.

Het Meerjarenplan stadsvernieuwing, onderdeel van de Wet op de stadsvernieuwing die binnenkort parlementair wordt behandeld, voorziet er in dat ook aan andere dan de grote en middelgrote gemeenten geld 'versleuteld' zal worden uit een landelijk stadsvernieuwingsfonds. Tal van gemeenten, en ook de provincies, zullen na 1 januari 1985 geld krijgen voor de uitvoering van hun stadsvernieuwingsopdracht. Voor de meeste gemeenten valt - gezien hun financiële situatie - niet te denken aan de opbouw van een eigen ambtelijk apparaat daarvoor. Ze zullen het in de regel uitbesteden aan bedrijven, instituten en bureaus die 'know-how' in huis hebben.

Het Forum wil bij zijn advisering aan gemeenten en provincies verwijzen naar de aanwezige know-how. Instellingen die relevante know-how 'in huis' hebben, wordt verzocht het forum hiervan op de hoogte te brengen, zodat zij eventueel kunnen worden opgenomen in een samen te stellen 'informatiepakket'.

Te denken valt aan know-how m.b.t.:

- het maken van een volkshuisvestingsplan, het opstellen van een stadsvernieuwingsplan, afstemming van volkshuisvestings- en stadsvernieuwingsactiviteiten, het opstellen van een verkeerscirculatieplan
- onderzoek naar de behoefte aan de realisering van bedrijfsverzamelgebouwen
- onderzoek naar het draagvlak van het midden- en kleinbedrijf in stadsvernieuwingsgebieden
- het bevoorstellen van een werkgelegenheidsplan voor groot- en onderhoud aan na-oorlogse woningswetwoningen, resp. nieuwbouw van voor-oorlogse woningen
- de aanleg en verbetering van de woonomgeving
- het tot stand brengen van een projektorganisatie, waarin de bewonersorganisatie(s) is (zijn) opgenomen
- het begeleiden van projektgroepen en bewonersgroepen
- onderzoek naar de behoefte aan welzijnsvoorzieningen en het opzetten van een planning hiervoor.

Naast de adviestaak krijgt het Forum ook een taak m.b.t. de bezinning op de functie van de stad in de samenleving. Daartoe zal een 'Breed Beraad' in een steeds wisselende samenstelling zich bezinnen op actuele vragen, zoals de stedelijke vernieuwing als bron van werkgelegenheid, maar ook bijvoorbeeld de verbeterde vestigingspositie van vernieuwde steden. Voorts zullen symposia en studiedagen worden georganiseerd voor mensen die op enigerlei wijze betrokken zijn bij de stedelijke vernieuwing. En een derde poot van deze taak is het 'luiden van de klok': het nadrukkelijk aandacht vragen voor de stedelijke vernieuwing in al haar facetten. Het dagelijks bestuur van het Forum bestaat uit drs. J.G. van der Ploeg, mr. A.J. Bransen en ir. Yap Hong Seng.

Stichting Forum voor Stedelijke Vernieuwing, p/a VNG, postbus 30435, 2500 GK Den Haag. Tel. 070-624721, drs. T.F. de Boer.

OPBOUWWERK VEENENDAAL OP DE WIP

Mocht een in Veenendaal ingestelde 'Heroverwegingskommissie' voldoende gehoor vinden voor haar voorstellen, dan is niet uitgesloten dat het opbouwwerk in Veenendaal binnen twee jaar verdwijnt.

In december jl. kreeg de commissie de opdracht om voorstellen te doen voor structurele bezuinigingen van minimaal 2,5 miljoen per 1986, dat is ruim 6% van de totale gemeentelijke begroting.

In maart kwamen de voorstellen op tafel, waaronder boekhoudkundige veranderingen, afschaffing van bepaalde vergoedingen voor gemeente-personeel, het stimuleren van deeltijdarbeid, het beëindigen van zwemlessen voor leerlingen van de 3e klas l.o. en een aantal versoberende maatregelen.

Veel van de voorstellen betreffen het sociaal-kultureel werk. Dat zou bij elkaar ca. 23% moeten inleveren van de 2,5 miljoen. Een fors aandeel in de bezuiniging. Heel zwaar wordt het opbouwwerk getroffen in de voorstellen: elk jaar zou er een kwart afgaan van de 10%, waarvoor het opbouwwerk op de sociaal-kulturele begroting staat. Omdat de overheadkosten niet evenredig zakken, betekent dat in feite binnen twee jaar opheffing en gedwongen ontslag voor de opbouwwerkers.

Voor de betrokken opbouwwerkers is dat nogal zuur. Na onderhandelingen met de gemeente, leverden zij nog geen jaar geleden hun 'ambtenaren-status' (en recht op wachtgeld) in om bij een verzelfstandigde stichting opbouwwerk in dienst te treden. Overigens benadrukt de heroverwegingskommissie dat onder het gemeente-personeel géén gedwongen ontslagen mogen vallen en ook de stichting sociaal-kultureel werk wordt in personeel opzicht ontzien, ten einde 'kwalitatief' beter werk te kunnen verrichten.

Nog zuurder dreigt het te worden voor bewonersgroepen in Veenendaal. Menige groep heeft al gewaarschuwd dat als de ondersteuning van het opbouwwerk wegvalt, ieder perspectief op verbetering van woon- en leefsituatie verloren gaat. 'Juist in een tijd van economische teruggang wordt het belang van het opbouwwerk voor bewonersgroepen alleen maar groter', aldus het opbouwwerkberaad (een afvaardiging van bewoners- en belangengroepen) in een protestbrief aan het college van B&W. De bewoners zijn bang dat zonder de stem van het opbouwwerk hun mening nog minder tot zijn recht zal komen t.o.v. gemeente en instellingen.

De inspraakprocedure rond de nota van de heroverwegingskommissie geeft wat dat betreft geen aanleiding tot optimisme. De nota is op heel beperkte schaal verspreid onder 'betrokkenen' en daartoe werden bewonersgroepen niet gerekend. Zij kregen via enkele regels in het huis-aan-huis-blad op 21 maart de gelegenheid om nog vóór de 23e maart te reageren.

Het bestuur van de stichting opbouwwerk heeft inmiddels een dringend beroep op college en raad gedaan om zich niet te beperken tot een cijfer-technische beoordeling, maar een uiteindelijke beslissing te baseren op een visie op het totale sociaal-kultureel werk in Veenendaal. Wat dat betreft komen de voorstellen tot beëindiging van het opbouwwerk volkomen uit de lucht vallen. In het sociaal-kultureel plan '82-'85 wijzen de beleidsvoornemens eerder op een versterking dan een afbouw van het opbouwwerk. Het is te hopen dat de vele adheesiebetuigingen van bewonersgroepen er aan bijdragen dat college en raad de voorstellen van de commissie uiterst kritisch beoordelen. De beslissende raadsvergadering wordt op 28 juni gehouden.

PROBLEMEN ROND GESPLITST EIGENDOM

Opbouwwerk "De Staart" te Dordrecht heeft in Staart-Oost te maken met enorme problemen rondom gesplitst eigendom van de flats en is op zoek naar verschillende deskundigen, juristen, huurspecialisten, bewonersdeskundigen, enz. ten einde door een gezamenlijke aanpak in Staart-Oost (en elders) tot een structurele oplossing te komen.

Iets over de situatie: elk flat-blok heeft te maken met een vereniging van eigenaren. In Staart-Oost zijn dat er ± 15. Volgens de splitsingsakte van eigendom moet zo'n vereniging het beheer, onderhoud, enz. regelen van het flatblok. Elke eigenaar heeft per appartement 1 stem. Belangentegenstellingen zijn aan de orde van de dag. Vaak wordt een vereniging van eigenaren tot een machts-blok, waardoor een huurder of een eigenaar-bewoner op hoge woonkosten wordt gejaagd.

Soms wordt er een aparte vereniging voor huurders opgericht of is er sprake van een bewonersvereniging waar eigenaar-bewoners en huurders proberen om een gezamenlijke noemer te vinden. Beide aparte verenigingen zijn een poging om iets te doen aan de complexe problematiek. Helaas lopen de meeste activiteiten ter verbetering van het woon- en leefklimaat op niets uit.

Enkele problemen zijn:

- het groot- en dagelijks onderhoud laat te wensen over
- de service- en stookkosten (=blokverwarming) rijzen de pan uit
- de financiële situatie is onduidelijk en afrekeningen zijn vaak dubieus.

Voor elke vereniging van eigenaren gelden natuurlijk specifieke problemen. Het is ook afhankelijk hoeveel appartementen er verhuurd worden en of er sprake is van grote of kleine huisbazen of verhuurmaatschappijen. In een flat-blok waar bijna elke bewoner ook eigenaar van zijn appartement is, kan het onderhoud b.v. heel goed onderling geregeld worden. In een flat-blok waar b.v. 2 grote maatschappijen de meerderheid van stemmen hebben is het al weer veel moeilijker om iets gedaan te krijgen.

Om de problemen, ontstaan door splitsing van woningen, te bestrijden wordt o.m. gedacht aan:

- proefprocessen
- belangenvereniging waardoor juridische bijstand pro deo geregeld zou kunnen worden
- wijk-administratiekantoor als werklozenproject
- wijk schoonmaakdienst en wijktuinonderhoud.

*Inlichtingen: Els van der Plank,
Opbouwwerk "De Staart",
Maasstraat 23, 3313 GE Dordrecht,
tel. 078 - 14 87 70.*

VIDEO OVER ZITTING HUURKOMMISSIE

In 1983 maakten ruim 125 huurders van een complex na-oorlogse woningwetwoningen in de buurt van het Ooij in Tiel bezwaar tegen de jaarlijkse huurverhoging van 10%. Zij deden dit op grond van klachten over achterstallig onderhoud en overlast van kwelwater

aan de woningen. De huisbaas, het Gemeentelijk Woningbedrijf in Tiel, was toen al enige tijd bezig met het voorbereiden van een groot onderhoudsplan.

In januari 1984 behandelde de Huurkommissie de bezwaren. Van de eerste zitting is een samenvattend video-programma gemaakt. Daarin wordt getoond hoe de bewonersgroep als gemachtigde de belangen van de wijk behartigt, en hoe het verloop van een zitting eruit kan zien, op welke dingen gelet wordt, etc. Het video-programma kan dienen als instructie-materiaal voor bewonersgroepen die zich voorbereiden op het bezwaarmaken in de huurronde van dit jaar. Het programma duurt 40 minuten en is beschikbaar op VHS en Betamax.

*Te huur tegen verzendkosten (f 6,75)
bij de Stichting Samenlevingsopbouw Tiel
Grotebrugse Grintweg 11, 4001 PZ Tiel
tel. 03440 - 12773.*

DIASERIES STOP DE KINDERMOORD

Stop de Kindermoord heeft een vernieuwde versie uitgebracht van een algemene diaserie over verkeersonveiligheid. Daarin wordt ingegaan op de problematiek van verkeersonveiligheid en de effecten daarvan op de directe woonomgeving (hoge snelheden, gevaarlijke oversteken, etc.).

Men probeert de verkeersonveiligheid wel met diverse maatregelen te verminderen, maar... lang niet elke maatregel is doeltreffend. De noodzaak om iets aan de inrichting van de straat te veranderen wordt steeds groter, willen we het daadwerkelijk veiliger maken op straat. Stop de Kindermoord kan daarbij helpen met brochures, aktieadviezen aan groepen en reacties op het overheidsbeleid.

Parkeerhinder

De reeks (themagerichte) diaseries van Stop de Kindermoord als woonerven, drukke wegen en buitenwegen is uitgebreid met de diaserie PARKEERHINDER. In deze diaserie wordt een aantal aspecten van deze problematiek op een rijtje gezet. Door het toenemende aantal autoos neemt ook de parkeerhinder toe. Parkeerregulerende maatregelen helpen lang niet altijd. Het parkeerprobleem beperkt zich niet alleen tot de aktiviteitencentra in de steden. Ook in de woonstraat overheerst de stilstaande auto vaak. Er bestaat een aantal parkeermaatregelen die (evt. gekoppeld aan snelheidsremmende maatregelen) de bestaande situatie enigszins kunnen verbeteren. Het blijft natuurlijk beter bij nieuwbouw woonstraten in plaats van parkeerstraten te maken. Maatregelen achteraf blijven vaak een (te kleine) pleister op de wond.

*Beide diaseries duren ca. 15
à 20 minuten en worden tegen
betaling van verzendkosten
uitgeleend door
Stop de Kindermoord
Keizersgracht 116-2, 1015 CW Amsterdam
tel. 020 - 25 92 51.*

BONI-VERENIGING IN ROTTERDAM

In Rotterdam hebben zes Surinaamse jongeren vorig jaar met steun van de gemeente de landelijke vereniging BONI opgericht. BONI richt zich op de woon-, leef- en werksituatie van mensen zonder baan. Enkele projecten, zoals het Eethuis, een kunstgalerie-project en een kappersproject, lopen al. Er zijn plannen voor een kleding-project en een ontmoetingsproject. Voorop bij alle activiteiten staat dat de positie en levenshoud van werklozen niet door anderen maar door henzelf moet worden ingevuld. En verder staat bij alle activiteiten de poging centraal om diverse nationaliteiten te verenigen.

BONI is gevestigd aan de Mathenesserdijk 239 te Rotterdam. Tel. 010-372040.

STIMULANS VOOR WERKGELEGENHEID

De stichting Stimulans, in 1980 opgericht op initiatief van de Kapucijnen om een bijdrage te leveren aan het scheppen of behouden van werkgelegenheid, beschikt thans over een kapitaal van 9,5 miljoen gulden en ondersteunt zestien projecten, waar in totaal ongeveer zeshonderd mensen werken. Stimulans is ervan overtuigd, dat het merendeel van deze bedrijven niet, of niet in hun huidige vorm, zou bestaan als zij niet hadden meegedaan.

Door financieel deel te nemen in bedrijven wil Stimulans enerzijds een concrete bijdrage leveren aan de totstandkoming van levensvatbare werkgelegenheidsprojecten of nieuwe impulsen geven aan reeds bestaande en anderzijds de democratisering in het bedrijfsleven bevorderen. De bestaande deelnemingen hebben betrekking op diverse ondernemingsvormen, zoals werknemers-koöperaties, besloten vennootschappen waarbij de aandelen geheel of gedeeltelijk in handen van de werknemers zijn, besloten vennootschappen met een of enkele aandeelhouders en firma's. De stichting heeft een voorkeur voor beginnende ondernemers, die - uiteindelijk - werkgelegenheid willen scheppen voor minimaal 10 en maximaal 200 werknemers. Maar er wordt ook deelgenomen in het vermogen van bedrijven die in een 'doorgroei-fase verkeren, of die een zekere sanering nodig hadden om voldoende positieve vooruitzichten te krijgen. Eén van de belangrijkste uitgangspunten is, dat de stichting op aanvullende wijze wil financieren, ten einde een hefboomfunctie te kunnen vervullen.

In de bedrijven waaraan financieel wordt deelgenomen, wordt op voordracht van Stimulans een commissaris aangesteld, die er op toezien dat een goed en democratisch werkklimaat gestalte krijgt.

Onlangs is de eerste aflevering verschenen van een informatie-bulletin, waarmee Stimulans vier maal per jaar belangstellenden wil inlichten over het reilen en zeilen van de organisatie. Diegenen die op de verzendlijst willen worden geplaatst, kunnen dat opgeven bij het bureau.

Stimulans, v.d. Does de Willebois-singel 12, 5211 CB 's-Hertogenbosch, tel. 073-144249.

WELZIJNS-KOMPONENT ONDERWIJSVOORRANG KOMT UIT DE VERF

opinie

Zoals elders in deze MO te lezen valt, tekent de vormgeving van de welzijns-komponent in het onderwijsvoorrangswerk zich inmiddels vrij helder af. Gekozen is voor een op het uitvoerend werk gebaseerde ontwikkelings-structuur, waarbij een stevige regionale verankering, rechtstreekse toegankelijkheid van de verschillende "nivoos" en een organisatorische onderscheiding van de functies belangenbehartiging en inhoudelijke toerusting kern-elementen vormen. Hoewel nog pril komt hiermee ook een andere vorm van "landelijk organiseren" uit de verf. Daarover een andere keer meer.

Minstens zo essentieel zijn inhoudelijke keuze-bepalingen. Het "nieuwe" onderwijsvoorrangswerk immers zal gestalte moeten krijgen onder een heel andermaatschappelijk en sociaal-economisch gesternte dan het onderwijsstimuleringswerk van weleer.

Eén van die veranderde, maar niet eens de belangrijkste, condities betreft de omstandigheid dat tegenover een toenmalige royale uitbouw van allerlei professionele welzijnsvoorzieningen thans een minstens zo royale afbouw staat. Dat is overigens zeker niet altijd een verlies, want het schept ruimte voor het verlaten van gebaande "meer-van-het-zelfde-paden", waarbinnen soms het programmatisch samenspel van welzijnswerk en onderwijs van middel tot doel verheven werd.

De belangrijkste veranderde conditie is echter ongetwijfeld de ingrijpend gewijzigde sociaal-economische situatie. Het leidt geen twijfel dat juist binnen de "geheide" onderwijsvoorranggebieden de betaalbaarheid van het dagelijks leven en ontbrekende werkgelegenheids-perspektieven harde feitelijke omstandigheden vormen, die terecht in de hoofden en harten prioriteit hebben. Dat schept op onwrikbare wijze wel een ander uitgangspunt, dan een full-employment-situatie met stijgende inkomens voor iedereen. Het meest navrant zal die veranderde conditie betekenis hebben op het niveau van onderwijsvoorrangswerk rond het voortgezet onderwijs: daar tekent zich enerzijds toenemend het "voor gezien houden" af (al dan niet gesupleteerd met spiedende spijbelbussen), terwijl anderzijds de werkloos rondlopende gediplomeerden de neiging vertonen om maar weer terug naar school te gaan.

Het vaststellen van die veranderde condities betekent niet dat het hele onderwijsvoorrangswerk maar beter vergeten kan worden; en al evenmin dat van daaruit b.v. het werkgelegenheidsvraagstuk moet worden aangepakt. Het betekent wél dat méér nog dan voorheen het miskennen van "brede leefbaarheidsvraagstukken" onderwijsvoorrang reduceert tot een beleids-fictie. Het betekent ook dat samenhangen met - ogenschijnlijk - andere sectoren zich onontkoombaar opdringen. En het betekent niet in de laatste plaats dat mensen terecht heel andere dingen belangrijker kunnen vinden. En bij dat al blijft de taakstelling betere ontwikkelingskansen te scheppen voor kinderen die in een nadelige uitgangs-positie verkeren volledig overeind. Onderwijsvoorrang uit de verf laten komen, is daarmee een stevige uitdaging.

Wil van de Leur

HUILEND BETON, LEERZAME BESCHRIJVING VAN MORGEN

Op woensdagavond 4 april vertoonde de VPRO de video-productie 'Huilend beton' van Meatball. Een voortreffelijk werkstuk handelend over een Haagse woonwijk in de niet zo verre toekomst. Vanuit die niet zo verre toekomst immers kunnen de lijnen naar het heden helder getrokken worden.

Want nu worden dagelijks al de salami-beslissingen genomen die regelrecht afkoersen op 'Huilend beton'.

Het aantal huisuitzettingen is inmiddels zodanig toegenomen, dat de effecten ervan niet meer individueel weggemoffeld kunnen worden: de uitgezette gezinnen zijn ondergebracht in een lange galerij gelegen reeks kelder-kamers met ambtelijk portier. Een vrouw betaalt de frites aan de kraam met enkele pakketjes sigaretten, zoals later in de film zal blijken in huisvlucht vervaardigd door moe en de kinderen uit verzamelde peuken.

De maatschappelijk werkster (...maar we kunnen er toch over prátén...) blijft de wereld zien in relaties en processen; en de koördinator van het wijkwelzijnswerk blijft ijverig poetsen aan een goede relatie met het stadhuis.

Een stadhuis waar de wereld groot blijft, waar een Mondriaan-aankoop en vreugde over de (vierde?) Marine-haven overheersen; een stadhuis ook waar de Wethouders en zijn beleids-ambtenares van raam-nota tot deel-notitie een voortschrijdend sociaal beleid voorbereiden.

De door her Rijk gedecreeteerde verslechtingen op de voet volgend: het plan bij uitnemendheid - in het College bezongen en geprezen - is een landelijke nouveauté: een van overheidswege in te richten 'wijk-restaurant' voor uitkeringsgerechtigden. Gezond, degelijk en goedkoop, vooralsnog vrijwillig te aanvaarden, maar zo nodig slikbaar te maken met strafforktingen op de uitkeringen. En de bal is rond, want de verdere beleidsvoornemens completeren het gemeentelijk perspectief: het vooraf inhouden van huur- en energiekosten, waardoor de uitkeringen op zakgeldniveau kunnen worden teruggebracht.

De Wethouder verdomt het (dat is geen taak voor de politiek) om zijn plannen in de wijk te verkopen: dat moet de beleids-ambtenares maar doen, die op haar beurt daarvoor het wijkwelzijnswerk aanspreekt.

De welzijns-koördinator begrijpt zijn plicht en schuift de hete aardappel door naar de buurtwerker, die hij overigens niet vertrouwt en daarom maar van enkele salami-plakjes beleidsinformatie voorziet.

Maar helaas die was al óm en had al met een enkele niet bang uitgevallen vrouw en de buurtradio-amatuer een flat gekraakt voor een uitgezette familie. Hij rooft dan ook het complete beleidspakket en speelt dat door aan mensen in de buurt. De voorlichtings-avond over het restaurant-van-overheidswege loopt zoals die avonden nou eenmaal lopen: een vriendelijke dame vraagt of er bij de samenstelling van de menu's toch ook aan gedacht wordt dat er zoveel vegetariërs zijn. Een pracht-vraag, waarop de beleids-ambtenares gedegen en uitgebreid antwoordt. Een tweede bezoeker complimenteert de gemeente met dit goede initiatief en dan komt de boze buurtvrouw zwaaiend met de geroofde beleids-papieren. Ontkenning en protest achter de tafel: deze stukken zijn hier niet aan de orde, niet rechtmatig in uw bezit, is nog lang niet zeker dat het zo ver moet komen, rustig blijven én natuurlijk een hoop woedende blikken richting de vertrouwelijke-informatie-doorspelende buurtwerker.

Slot-scene is de dag van de feestelijke opening van het wijkrestaurant, majorettes, oploopje, goed geëscorteerde wethouder. Tegelijkertijd heeft

het welzijns-team zich voor bezinning in de bossen teruggetrokken, overigens met uitsluiting van de trouweloze buurtwerker. Die pikt het niet dat zijn kollega's uitgerekend op deze dag de wijk ontvluchten en bovendien van de gelegenheid gebruik willen maken hem te wippen. En hij stormt dan ook verontwaardigd de ruimte binnen waar de (oud?-) kollega's op tast- en voelbasis onder deskundige leiding proberen de onderlinge relaties en het eigen ik te verdiepen. Even later fietst hij woedend terug naar de wijk, waar de wethouder inmiddels (mmmm dat ziet er lekker uit...) een eerste hapje wijk-prak tot zich neemt. De buurtradio-amateur registreert het gebeuren, dat nieuwswaarde krijgt op het moment waarop de boze buurtvrouw de Wethouder de hele lekkere prak in zijn gezicht gooit; signaal voor een wat slapstick-achtige andijvie-smijterij, waarna de film eindigt met de dreigende aankomst van de inderhaast opgepiepte Roller-M.E.-brigade.

De lijnen naar het heden zullen het meest onthutsend duidelijk worden zijn voor degenen die onmiddellijk na de uitzending het andere net opgezegt hebben, want daar was inmiddels voor het Journaal staatssecretaris De Graaf aan het uiteenzetten waarom hij aan het College Algemene Bijstandswet en de Emancipatieraad advies gevraagd heeft de Bijstandsnorm voor 'woningdelers' te verlagen. En wel van 70% naar 60% van het netto minimum-loon. Dat zou moeten gaan gelden voor samenwonende familieleden, samenwonende vrienden of vriendinnen. leden van een kommune en bij familie inwonende één-ouder-gezinnen.

Wil van de Leur

WASSENBERG OVER "NETWERKEN EN OPBOUWWERK"

Op de onlangs gehouden thema-bijeenkomst van het Samenwerkingsverband Opbouwwerk en Lokale werkgelegenheids-vraagstukken waren de krenten in de pap inleidingen van Drs. Paul Weijs (NIMO) en Dr. Arthur Wassenberg (Inter-faculteit Bedrijfskunde) over "netwerken en opbouwwerk". Paul Weijs had een vergelijkend onderzoek verricht naar een aantal ontwikkelings-projecten en in het verlengde van een onderzoeks-notitie enkele hypothesen ontwikkeld over de vraag in hoeverre een accent op werkgelegenheids-ontwikkeling vanuit opbouwwerk wel of niet resultaat kan hebben. In het middag-gedeelte besteedde Arthur Wassenberg, die onlangs een boek publiceerde waarin de besluitvorming in de RSV-affaire wordt geanalyseerd, aandacht aan het belang van netwerken van organisaties, hun betekenis voor besluitvormings-processen en de beïnvloedings-marges daarbij. Eén van de door Wassenberg geponeerde stellingen luidde dat het gelijktijdig optreden van een bezuinigende, zich terugtrekkende overheid en een gieriger geworden, zich op materiële leden-belangen terugtrekkende vakbeweging, in beginsel een versterkte uitgangs-positie voor het opbouwwerk opleveren. Daarnaast reikte Wassenberg enkele "sleutel-begrippen" aan om tot een beter begrip en hantering van inter-organisatiele netwerken te kunnen komen.

*Het verslag van deze thema-bijeenkomst is tegen kostprijs verkrijgbaar bij het Samenwerkingsverband:
Prins Mauritslaan 26, 2582 LS Den Haag,
Tel. 070 521354*

VOORRANG IN ONTWIKKELING

Op 8 februari hebben welzijnswerkers die in de voorlopige onderwijsvoor-rangsgebieden en spontane projekten werken het Landelijk Welzijnswerkers-beraad Onderwijsvoor-rangsbeleid opgericht (het L.W.O.).

Met deze oprichting hebben de werkers te kennen gegeven er belang aan te hechten landelijk vorm te geven aan het werk wat, al dan niet geformaliseerd, gedaan wordt in samenwerking met scholen, kollega-werkers en andere instellingen die zich inzetten voor het verbeteren van de ontwikkelingskansen van kinderen in achtergestelde gebieden.

Het ministerie van WVC is voornemens een aantal funktionarissen aan te stellen (waarvan al twee functies zijn geëffektueerd) die tot taak hebben vorm te geven aan een ontwikkelingsstructuur, primair gericht op ondersteuning van het uitvoerend werk.

Een essentieel, en ook interessant kenmerk van deze structuur is dat deze géén institutionalisering en formalisering nastreeft.

Er is hiertoe een onderscheid gemaakt tussen belangenbehartiging en inhoudelijke ondersteuning.

De belangenbehartiging wordt gekoördineerd in het L.W.O., een overleg-groep welke openstaat voor alle geledingen. Eén landelijk funktionaris zal het sekretariaat voeren van het L.W.O. en zorgen voor afstemming van ontwikkelingen met o.a. de onderwijskomponent.

De inhoudelijke ondersteuning wordt gekoördineerd via het samenwerkings-verband Opbouwwerk en Onderwijsvoor-rang, één van de samenwerkings-verbanden van het Landelijk Platform Opbouwwerk.

Het samenwerkingsverband heeft daarbij een toeleverings-, signalerings- en controle-functie. Uitvoering van de inhoudelijke ondersteuning, de toerusting, vindt plaats middels een team van ontwikkelingsfunktionarissen. Dit team vormt een funktionele verbindingsschakel tussen beleid-/belangen-behartiging en toerusting en neemt daartoe deel aan de kerngroep van het L.W.O.

Belangrijke toerustingsinhouden zullen zijn:

- het werken vanuit een probleemanalyse
- het vorm geven aan een integrale aanpak
- vormen van ouderparticipatie/volwassenenedukatie e.d.
- werken met kulturele minderheden
- problematiek van jongeren in het voortgezet onderwijs.

Het gaat hierbij primair om het ondersteunen van welzijnswerk in de zin van het verbeteren van deskundigheid, opiniërend werken t.a.v. positie-verbetering, visie-ontwikkeling e.d. door middel van het uitgeven van ondersteunend materiaal, het organiseren van thema-bijeenkomsten, het organiseren van kennis welke 'elders' te vinden is, enz.

Het voorlopig sekretariaat van het L.W.O. is gevestigd bij de RAJA, Hoofdstraat 19, Borger (Drenthe).

Voor verdere informatie kunt u terecht bij Connie Schijf, Platform Opbouwwerk, tel. 070-521354.

PERSPEKTIEVEN IN OUDE WIJKEN

In februari is een werkbijeenkomst van opbouwwerkers gehouden over het probleem van de structurele werkloosheid in stedelijke oude wijken. De directe aanleiding daartoe was een onderzoek van het IVA, waarin voorspeld werd dat tenminste 250.000 mensen structureel niet meer 'aan de bak' zullen kunnen komen. Op zich nauwelijks een nieuw feit voor de betrokken opbouwwerkers. Maar nieuw zijn wel de wetenschappelijke vaststelling, de publicitaire aandacht en wellicht de beleidsmatige consequenties.

Op de werkbijeenkomst was de vraag aan de orde, welke de positie-bepaling van het opbouwwerk t.a.v. deze ontwikkelingen moet zijn:

- * moet vastgesteld worden dat nu kleinschaligheid en buurtschoffelprojecten een noodwendige kans krijgen bepaalde opbouwwerk-idealen naderbij komen?
- * wordt hier juist een grote valkuil opgelegd in de richting van definitieve ghetto-vorming in een nieuwe klassen-samenleving?
- * of moet naar deze ontwikkelingen "geuanceerd en gedifferentieerd" gekeken worden, afhankelijk van betrokken mensen en groepen, omstandigheden en ontwikkelingskansen?

Alvorens op deze positie-markering in te gaan, gaven IVA-onderzoekers Valkenburg en Ter Huurne een uiteenzetting over hun onderzoek naar de arbeidsmarkt-positie van de bewoners van oude stadswijken.

Het bij het onderzoek gehanteerde model of theoretisch raamwerk is ontleend aan studies over de ghetto-vorming in de Verenigde Staten. Eén van de daar gesignaleerde verbanden was dat de werkloosheid en de slechte positie op de arbeidsmarkt een functie is van de (slechte) woonomgeving. Getoetst is of dit verband ook in de Nederlandse situatie opgaat. Een ander verondersteld verband betrof de verwachting dat werkenden en werklozen in de oude wijken een grote achterstelling ervaren van de eigen wijk ten opzichte van andere wijken.

Dit laatste verband werd door de uitkomsten van het IVA-onderzoek bevestigd. Andere theoretisch veronderstelde verbanden gaan echter niet op, althans ze zijn niet in overeenstemming met de situatie in de Nederlandse wijken. Zo is gebleken dat de woonomgeving niet opgevat kan worden als een verklarende variabele voor het gedrag en de positie van werklozen op de arbeidsmarkt. Een hoge concentratie van werklozen in een bepaalde buurt leidt nauwelijks tot specifieke opvattingen en gedragingen van werklozen. Van een dergelijk 'buurteffect' bleek geen sprake te zijn.

Uit het onderzoek blijkt voorts dat vele werklozen, ondanks de vaak slechte ervaringen met het laatst genoten werk, de voorkeur zouden geven aan een betaalde baan van 40 uur. Alternatieven, zoals het participeren in werkprojecten, het opstarten van een eigen bedrijfje en vrijwilligerswerk staan verhoudingsgewijs in een laag aanzien. Dit gegeven is onafhankelijk van bijvoorbeeld de leeftijd; zowel ouderen als jongeren opteren alleen voor een betaalde baan van 40 uur.

Een ander hoofdpunt dat uit het onderzoek naar voren komt, is dat de slechte positie van werklozen op de arbeidsmarkt een grote invloed heeft op - zeg maar - de algehele levensoriëntatie. De onderzoekers konstateren een grote machteloosheid bij de werklozen in de oude wijken. Amerikaanse konklusies, als zou de beleefde machteloosheid er mede oorzaak van zijn dat de identifikatie met het traditionele arbeidsbestel in mindere mate voorkomt en dat terugkeer in dat bestel steeds moeilijker wordt, gaan niet op voor de nederlandse situatie. Daarvoor is de pre-okkupatie met het hebben van een betaalde baan te groot.

Tot slot gingen de onderzoekers in op de positie van de buitenlandse werknemers. Deze is zo mogelijk nog slechter: de kans op een baan voor deze groep is erg klein geworden, zeker als gekonkludeerd kan worden dat Nederlanders in toenemende mate bereid zijn banen van hen over te nemen.

Kritiek

De uiteenzetting van de belangrijkste bevindingen van het onderzoek, ontlokten de aanwezige opbouwwerkers een aantal kritische vragen en opmerkingen. Wat is nu eigenlijk onderzocht? Volgens de onderzoekers is het gedrag, de houding en de positie van werklozen in de oude stadswijken onderzocht. Maar de aanwezigen hebben moeite met deze formulering, voor zover ook uitspraken worden gedaan over zaken die niet expliciet in het onderzoek zijn meegenomen. Zo zijn uitspraken over de houding ten opzichte van alternatieven voor de reguliere arbeidsmarkt - bijvoorbeeld werken met behoud van uitkering - sterk negatief gekleurd. Gekonstateerd moet echter worden dat de in de enquête gestelde vragen nauwelijks ruimte laten voor nuanceringen in dat negatieve beeld.

Meer in het algemeen kan gesteld worden dat aan de vraag, wat onderzocht wordt, de vraag *wáárom* een en ander onderzocht wordt, vooraf gaat. Men is benieuwd naar de houding en het gedrag van werklozen uit oude stadswijken op de arbeidsmarkt omdat... vul maar in: bijv. omdat het vermoeden bestaat dat in de oude stadswijken tegenstellingen tussen bevolkingsgroepen de pan uit kunnen rijzen. Of omdat de indruk bestaat dat de traditionele bemiddelingsinstanties (GAB's) niets meer kunnen uitrichten voor grote groepen werklozen, die ook nog eens in de oude stadswijken wonen. In de toelichting bij het IVA-onderzoek wordt niets vermeld over het belang van de uit het onderzoek verkregen inzichten. Uit wetenschappelijk oogpunt is dat een misser, aldus de aanwezigen, maar uit politiek maatschappelijk oogpunt zelfs zeer verdacht, omdat de indruk nu gevestigd wordt dat het onderzoek dient ter staving of legitimering van belangrijke wijzigingen in het werkgelegenheidsbeleid.

Er volgden nog andere punten van kritiek, die samengevat er op neer komen dat perspectieven en belemmeringen in de wijken zelf eenzijdig en selektief belicht worden, zonder dat in het onderzoek ruimte voor nuanceringen van dat beeld is. Volgens de onderzoekers was er, gezien de omvang van de vragenlijst, alleen ruimte voor het blootleggen van reguliere dominanties in positie en gedrag van werklozen in de oude stadswijken; meer vragen ter nuancering van een mogelijk eenzijdig beeld zijn niet aan bod gekomen.

Bijstelling

Een - gedeeltelijke - bijstelling van het als negatief ervaren beeld dat het IVA-onderzoek oproept, was vervolgens te vernemen uit een verslag van Hans Pasker. Hij heeft ter voorbereiding van de werkbijeenkomst oriënterende en opiniërende gesprekken gevoerd met de deelnemende opbouwwerkinstellingen en enkele arbeidsburo's.

Uit de gesprekken met opbouwwerkinstellingen kwam naar voren dat de IVA-resultaten over het algemeen weinig afweken met de plaatselijke situatie. Een enkel verschil is dat in Tilburg en Enschede onder bepaalde groepen met een zekere werkloosheids traditie een andere werkloosheidsbeleving heerst dan in Rotterdam, in die zin dat de gerichtheid op een 40-urige baan minder sterk is. Verder bleek dat, in tegenstelling tot de uitkomst van het IVA-onderzoek, over het algemeen de indruk bestond dat de houding van met name jongeren met een relatief hoge opleiding t.a.v. alternatieven voor reguliere arbeid positiever is dan die van ouderen en jongeren met een relatief lage opleiding.

Ook is de betrokken opbouwwerkers gevraagd naar de maatregelen die naar hun mening zouden moeten worden genomen, zoals maatregelen op het niveau van de landelijke overheid (arbeidstijdverkorting, overheidsinvesteringen), buurt-ekonomische initiatieven en/of bijvoorbeeld maatregelen die van invloed zijn op de werkloosheidsbeleving. De meeste nadruk werd daarbij gelegd op maatregelen op buurt- en wijkniveau, waarbij overigens een zekere terughoudendheid werd betracht wat betreft de mogelijkheid van opbouwwerk om iets te doen aan de werkloosheid.

Uit de gesprekken met de arbeidsburo's komt naar voren dat de neiging

om zich te gaan bezig houden met andere dan reguliere arbeid en startende ondernemingen toeneemt. Aan de andere kant zal, onder politieke druk, het GAB zich steeds meer genoodzaakt zien zich te concentreren op dat deel van het 'bestand' dat relatief gemakkelijk plaatsbaar is.

Positie-markering opbouwwerk

Ook uit de gehouden groepsdiskussies kwam naar voren dat een zekere scepsis op zijn plaats is, als het gaat om de relatie opbouwwerk en het werk-gelegenheidsvraagstuk. Of alternatieve werkprojecten een oplossing kunnen vormen is de vraag. Het probleem van de werkloosheid is zo omvangrijk en gevarieerd, dat het opbouwwerk alleen een plaats kan krijgen in het benutten van de mogelijkheden om de bestaande belemmeringen heen. Mogelijkerwijs ligt de belangrijkste betekenis van het opbouwwerk in het randgebeuren buiten de officiële circuits, zo viel te beluisteren tijdens de slotdiskussie van de bijeenkomst. Maar niet iedereen is zo pessimistisch. Versterking van de buurtgerichte aanpak van het opbouwwerk kan wel degelijk enorme betekenis hebben, een betekenis die niet alleen te meten is in de hoeveelheid arbeidsplaatsen die er mee gemoeid zijn. Zelf-voorzieningsprojecten kunnen een belangrijk antwoord zijn vanuit de buurt om op eigen en onafhankelijke wijze de buurtproblemen aan te pakken. Een aanpak, die er aan kan bijdragen dat allerlei traditionele scheidingen tussen werken en niet-werken, tussen betaalde en niet-betaalde arbeid tot het verleden gaan behoren.

Het Platform Opbouwwerk zal op basis van de konklusies van de dag een signalement naar de politiek opstellen over perspectieven in de oude wijken.

POSITIE WELZIJNSWERK IN HET V.O.

Het samenwerkingsverband Opbouwwerk en onderwijsstimulering van het Platform Opbouwwerk heeft in maart jl. een eerste landelijke bijeenkomst georganiseerd voor welzijnswerkers in voortgezet-onderwijsprojecten. De bedoeling was na te gaan wat het specifieke karakter is van de welzijns-inbreng in het onderwijsvoorrangsbeleid, de knelpunten te inventariseren en aan te scherpen die worden ervaren bij het werken in v.o.-projecten en een aanzet te geven tot een actieplan om v.o.-activiteiten en de positie van het welzijnswerk in het v.o. te verbeteren.

Aan de hand van een aantal stellingen is o.m. gediskussieerd over inhoudelijke samenwerkingsproblemen welzijn-onderwijs, de organisatie van het onderwijs en problemen die voortvloeien uit het landelijk beleid.

Een belangrijke achterliggende vraag is welke functie het welzijnswerk in feite heeft: beperkt het zich tot schoolstimulering of is het 'meer'? In dit 'meer' wordt de school dan opgevat als een van de achterstellende factoren en wordt in de werkwijze uitgegaan van een analyse van brede leefbaarheidsvraagstukken. Allerlei vragen m.b.t. de positie van het welzijnswerk en de samenwerking met de school hangen daarmee samen. Kies je je vertrekpunt bij de school, dan loop je het risico gezien te worden als 'stimuleringsetiket' van de school, zonder dat dat zoden aan de dijk zet en voor jongeren iets oplevert. Of richt je je energie op de doelgroep (jongeren of ouders?) en zie je de school als een van de mogelijke schakels ter realisering van de doelstelling.

In de praktijk van de v.o.-projecten heeft het welzijnswerk t.o.v. het onderwijs een ongelijkwaardige positie, wat te maken heeft met de (late) fase waarin en de veelal dwangmatige manier waarop het welzijnswerk bij v.o.-projecten betrokken is geraakt.

Op de bijeenkomst wordt o.m. gekonkludeerd dat betrokken zijn bij en invloed hebben tijdens de initiatieffase belangrijke voorwaarden zijn om vanuit je eigen uitgangspunten te kunnen werken. Algemeen wordt ook

erkend dat het essentieel is je eigen probleemanalyse te maken, waarbij vanuit het welzijnswerk het kader wordt aangegeven waarbinnen het kan en wil werken. Van daaruit kan een keus worden gemaakt of men zich richt op de uitvoering of voorwaardenscheppend werkt om tot uitvoering te komen.

Wat betreft de totstandkoming van een onderwijsvoorrangswet, wordt op de bijeenkomst geconstateerd dat deze voor het v.o. belemmerend kan werken. De projecten zitten nog in een ontwikkelingsfase. De scholen praten op dit moment al over een afbouw, terwijl de welzijnswerkers nog praten over een opbouwfase. Er zijn nog niet zo veel evaluaties van v.o.-projecten en afgezien daarvan wordt door het beleid geen gebruik gemaakt daarvan. Besloten wordt vanuit het welzijnswerk in v.o. een eigen geluid te laten horen m.b.t. de wet en het onderwijsvoorrangsplan. Er zal een brochure worden samengesteld met:

- een beschrijving van problemen waarmee jongeren worden geconfronteerd en gekoppeld daaraan een beschrijving van verschillende v.o.-projecten
- een analyse van knelpunten binnen de v.o.-projecten
- een standpunt t..a.v. de wettekst en het onderwijsvoorrangsplan.

BESTUUR PLATFORM: AFSCHIED MATHIAS HAUTVAST

In de bestuursvergadering van 30 maart is afscheid genomen van de bestuurs-secretaris, Mathias Hautvast. Vanuit het Nijmeegse opbouwwerk maakte Mathias deel uit van de initiatief-groep die in 1979 vanuit verschillende plaatselijke opbouwwerk-instellingen werd gevormd om aan een landelijk platform van plaatselijk opbouwwerk vorm te geven. In zijn afscheidswoord bedankte de voorzitter van het stichtings-bestuur de scheidende secretaris voor zijn gedurige en gedegen inbreng in zowel de oprichtings-periode als daarna.

Ter kennismaking en oriëntatie waren op de bestuursvergadering ook twee kandidaat-bestuursleden aanwezig, t.w. Nel Commelo en Mieke Jansen van het Hengelose, resp. Eindhovense opbouwwerk. Conform de besluiten van de Raad van Aangeslotenen waren vrouwelijke kandidaat-bestuursleden (aan-)gezocht uit de regio's Oost en Zuid. Hun benoeming moet nog door de RvA worden goedgekeurd.

Diezelfde RvA was overigens ook voorwerp van bespreking in het bestuur. De voor zaterdag 17 maart j.l. geprogrammeerde vergadering van dit bestuursorgaan was verdaagd, omdat de inschrijving beneden de maat geoordeeld werd. Overwogen werd o.m. of het wellicht de voorkeur verdient om niet langer de plaatselijke instellingen, maar de "samenwerkingsverbanden" het recht op een lidmaatschap van de RvA te bieden. Dit omdat voor de samenwerkingsverbanden de "kosten-/baten-weging" van actieve deelname aan de RvA positiever uitvalt, dan voor plaatselijke instellingen als zodanig. Dat zou te meer gelden omdat bestuur en RvA in hoofdlijn toch vooral voorwaarden-scheppend zijn voor het werk in en van de samenwerkingsverbanden. Een dergelijk besluit werd echter niet genomen: enerzijds oordeelde het bestuur het minder gewenst dat op deze wijze de verbinding met het plaatselijk opbouwwerk statutair indirect van aard zou worden; anderzijds vreesde men dat van een uitsluitend accent op bestaande samenwerkingsverbanden op de duur een conserverende werking uit kan gaan. Gevolg van een en ander is dat geen structuur-wijzigingen worden voorgenoemen. Als nieuwe datum voor de RvA-vergadering is vastgesteld vrijdag 25 mei a.s..

Op de bestuursvergadering werd tevens het Jaarwerkverslag 1983 vastgesteld, dat inmiddels aan de verschillende belanghebbenden is toegezonden.

STUDIEKONFERENTIE ONDERWIJSVOORRANG

Op 11 mei 1984 zal er in Amsterdam in het gebouw Roetersstraat 15 een studiekonferentie Onderwijsvoorrang plaatsvinden.

Doel van de konferentie is om door middel van een intensieve gedachtenwisseling de inhoudelijke verworvenheden van onderwijsvoorrang toekomstgericht te analyseren.

De konferentie wordt georganiseerd door het Centrum voor Onderwijs- onderzoek en is bedoeld voor betrokkenen uit beleid, wetenschap en veld, die deskundig en/of verantwoordelijk zijn op één of meer aandachtsvelden van onderwijsvoorrang.

Er zal een inleiding worden gehouden door drs. Jacq. Wallage, waarna werkgroepen worden gevormd rond zes thema's, te weten onderwijsvoorrang in relatie tot:

1. emancipatie
2. volwassenenedukatie
3. meerderheid/minderheden
4. opleidingen
5. basis-/voortgezet onderwijs
6. evaluatie.

De konferentie wordt afgesloten met een plenaire sessie.

Het maximale aantal deelnemers bedraagt 120. Aanmeldingsformulieren zijn verkrijgbaar bij de Stichting Centrum voor Onderwijs- onderzoek, Wil Stelling, Singel 138, 1015 AG Amsterdam, tel. 020 - 26 45 47.

Diegenen die wel geïnteresseerd zijn, maar niet aan de konferentie kunnen deelnemen, kunnen nu al het konferentieverslag bestellen bij het Christelijk Pedagogisch Studiecentrum, Postbus 30, 3870 CA Hoevelaken, tel. 03495 - 34214.

BEDRIJVEN IN STEDELIJK GEBIED

De provincie Zuid-Holland organiseert samen met de Werkgroep 2000 op 10 mei a.s. in het Provinciehuis te Den Haag een studiedag over bedrijven in stedelijk gebied.

Op de studiedag zal in een viertal inleidingen onder meer aandacht worden besteed aan:

- de mogelijkheden van de per 1 januari 1985 in werking tredende Wet Stads- en Dorpsvernieuwing voor het midden- en kleinbedrijf
- het produktiemilieu in oudere stadswijken
- bewoners en bedrijven: konflikt of harmonie?
- ervaringen met geïntegreerde nieuwbouw en renovatie
- enkele uitkomsten van recent onderzoek naar funktiemenging als onderdeel van werkgelegenheids- en stadsvernieuwingsbeleid.

's Middags wordt gediskussieerd in themagroepen rond produktiemilieu; bedrijvigheid en de woonfunctie; bestuurlijke aspecten. De studiedag wordt afgesloten met een forumdiskussie.

De deelnamekosten zijn \$ 55,-, inklusief lunch en dokumentatie.

*Inlichtingen en opgave bij de afd.
Economische Zaken van de Provincie
Zuid-Holland, tel. 070-116793, of bij
de Werkgroep 2000, tel. 033-724224.*

NIEUW LICHT OP WONEN

In Noord-Holland is het plan gegroeid om eenieder die zich bezig houdt met andere vormen van wonen, werken en milieu kennis te laten maken met elkaar. Het wordt een feestelijk gebeuren ter gelegenheid van de eerste paal voor het Woonkollektief in Purmerend op zaterdag 26 mei in De Doele te Purmerend.

Vanaf 14.00 uur zal een twintigtal mens- en milieuvriendelijke woon-werkprojecten zowel vanuit oude stadswijken, nieuwbouw als het platteland zich presenteren. Er zijn mogelijkheden voor informatieuitwisseling en voor het verkrijgen van ondersteuning.

Voor f 5,- is een dokumentatiemap te verkrijgen.

Klankbeelden, video's en diaserie's over o.a. organische stedenbouw zullen tussendoor worden vertoond. Op het plein voor De Doele wordt zo mogelijk een buitenmarkt georganiseerd.

Om 16.30 uur vindt een discussie plaats n.a.v. door de deelnemers ingestuurde stellingen. Enkele mensen zullen hun licht laten schijnen op creatieve en haalbare perspectieven in zowel de nieuwbouw als in bestaande buurten. Praktische en positieve oplossingen zullen in de discussie worden aangedragen ten behoeve van een stedenbouw, die de mens centraal stelt.

Tijdens het middagprogramma wordt voor kinderopvang gezorgd, is de kegelbaan open en is er muziek.

Tussen 18.00 en 20.00 uur worden voor een tientje een vegetarische en boerenkoolmaaltijd + voorafje en toetje geserveerd en daarna is er feest met theater, muziek en dans.

*Nadere informatie bij de initiatiefgroep
MW2 Noord-Holland,
Bertus Brendel, P.P.D.-N.H.,
023 - 35 02 44 en
Greet Hettinga, p/a MeMO,
020 - 26 90 77.*

WERKGELEGENHEID VOOR VROUWEN

De Stichting BOUW heeft de oorspronkelijk voor 14 en 15 mei a.s. geplande studiedagen "Lokale economie en werkgelegenheid voor vrouwen" veranderd in één scholingsdag op 24 mei in de Kargadoor te Utrecht. Aanvang 10.00 uur.

De dag is bedoeld voor vrouwen die zich willen oriënteren op dit onderwerp om er in hun activiteiten verder inhoud aan te kunnen geven. Er wordt ingegaan op: wat is lokale economie, wat kan de rol zijn van vrouwen in lokale economie-initiatieven en wat is het perspectief op betaald werk voor vrouwen bij deze initiatieven? Deelname aan de dag kost f 30,- voor diegenen die in een instelling werken. Na overmaking van dit bedrag op giro 4455539, o.v.v. scholing 24 mei, wordt een leesmap toegestuurd, bedoeld als achtergrondinformatie.

*Opgave vóór vrijdag 11 mei bij de
St. BOUW,
Koningslaan 11, 3583 GC Utrecht,
030 - 52 22 38.*

KREATIEF BEZUINIGEN OP HET WELZIJNSWERK

Op dinsdag 29 mei kunnen raadsleden, burgemeesters, wethouders welzijn en financiën, beleidsambtenaren en andere belangstellenden tijdens een kongres in Zeist inspiratie opdoen voor het 'Kreatief bezuinigen op het welzijnswerk', of wel hoe kun je bezuinigen en toch het voorzieningenniveau op peil houden.

Recente praktijkvoorbeelden tonen aan dat flinke besparingen mogelijk zijn door maatregelen in de efficiency-sfeer, bijvoorbeeld op het terrein van de accommodaties en de administratieve organisatie, maar ook door toepassing van automatisering. 's Ochtends zal in vier inleidingen worden ingegaan op de mogelijkheden van een doelmatiger georganiseerd welzijnswerk. In het middagprogramma wordt hierop de visie van het 'veld' gegeven, en zal voorts aandacht worden besteed aan het 'Alksmaarse' model, wat de laatste maanden veel publiciteit heeft gekregen. Het programma wordt afgesloten met een forumdiskussie.

Het kongres wordt gehouden in Cultureel Centrum Boschlust te Zeist. De deelnamekosten bedragen \$ 65,- p.p.

Inlichtingen bij J. Baerends of R.H.T. Krijnen, p/a afd. Cultuur en Recreatie, 2e Dorpsstraat 54, 3701 AB Zeist. Tel. 03404-87357/87376.

PRAKTIJKKURSUSSEN OVER ENERGIE

De Stichting Woon/Energie, het Centrum voor Energiebesparing en Energie Anders gaan gezamenlijk cursussen geven over energie, energiebesparing, en duurzame energiebronnen. De betrokken organisaties doen al jarenlang onderzoek op dit gebied en beschikken momenteel over veel informatie over uiteenlopende onderwerpen. Het zullen kortlopende, praktijkgerichte cursussen zijn voor o.a. bedrijfsleven, overheidsinstellingen, energiebedrijven, en particulieren.

Als er voldoende belangstelling bestaat wil men de volgende cursussen houden:

- alle mogelijkheden en problemen bij de aanleg van windmolens
- welke mogelijkheden kan warmtekracht-koppeling bieden?
- aardwarmte
- biogas
- zonne-energie
- waterkracht
- energiebesparing en stadsvernieuwing
- energiebesparing en het nutsbedrijf
- energiebesparing en woningrenovatie
- uit welke mogelijkheden bestaat een gemeentelijk energiebesparingsbeleid?

*Nadere informatie: ENERGIE ANDERS
L. Dullaart
Postbus 56
3150 AB Hoek van Holland.*

GEMEENSCHAPSZAAK SWIFTERBAND: PLAN VOOR WERK

Het woord "buurteconomie" heeft zijn intrede gedaan. Er wordt aandacht aan geschonken op studiedagen, in boeken en in tijdschriften. Maar duidelijkheid over het "wat en hoe" is er nog niet. In ieder geval dekt het woord "buurteconomie" niet de hele lading, want er wordt bijvoorbeeld geen relatie gelegd met wat in de kleine kernen gebeurt. Toch kunnen de verenigingen van dorpsbelang het gehele buurteconomische terrein tot het hare rekenen en een aantal verenigingen is er ook in de praktijk mee bezig. Het gaat om de leefbaarheid van en perspectieven voor het dorp. Men werkt daaraan door zich in te zetten voor behoud van school en winkels, het verkrijgen of in eigen beheer nemen van voorzieningen, soms ook door zelf huizen te bouwen. Een dorp dat sinds kort heel bewust "werk als gemeenschapszaak" in zijn vaandel voert is Swifterbant. De wijze waarop het plan voor werk werd ingevoerd en het hele dorp bij de zaak betrokken, kan voor andere buurten en dorpen een voorbeeld zijn. Vandaar de volgende uitvoerige beschrijving.

Het ontstaan van het idee

Swifterbant telt 4200 inwoners. Het werkloosheidspercentage bedraagt 7%, er zijn veel WAO-ers.

Vooraf in het gezondheidsteam zag men het welzijn van veel mensen bedreigd als nog meer werkgelegenheid zou gaan verdwijnen. Na overleg met verschillende instellingen en groepen werd aan de Vereniging Dorpsbelang voorgesteld een werkgroep Promotie Swifterbant in te stellen. Dat gebeurde tijdens de jaarvergadering januari 1983. Het werd de tiende commissie van Dorpsbelang. Zo waren er onder meer al een algemene hulpdienst en telefooncirkel, een werkgroep wonen, kruidentuin, zwembad, dorps huis en hertenkamp.

Aan de nieuwe werkgroep werd deelgenomen door een tiental geïnteresseerde bewoners(sters) en vertegenwoordigers vanuit Dorpsbelang, Bedrijfskring, Woongroep, Stichting Welzijn en het Provincie project Mensen Zonder Werk te Zwolle. Situatie en mogelijkheden van het dorp werden onder de loep genomen, projecten in het land bestudeerd en er werd veel overleg gepleegd met officiële instanties als gemeente, arbeidsburo en handel en nijverheid. In oktober 1983 was de groep zo ver gevorderd met haar ideeën, dat deze voorgelegd konden worden aan alle dorpsbewoners. Het "konsept plan voor werk" werd huis aan huis en bij alle verenigingen verspreid, tegelijkertijd met de uitnodiging voor een bijeenkomst op 17 november.

Doel en uitgangspunt waren er in omschreven: als dorp er een bijdrage aan leveren dat mensen met veel "lege tijd" weerbaar blijven, een stuk welzijn behouden en nuttig werk kunnen verrichten. Het dorp zal zich verantwoordelijk moeten stellen, zowel emotioneel als financieel. De medewerkers zullen het zelf moeten doen. Zij kiezen de eigen activiteit en organiseren het project zelf.

De gemeenschapszaak zal worden geleid als een vereniging met verschillende zelfstandige projecten en met inwoners van Swifterbant als leden. Als mogelijk projecten werden aangekondigd: Ketelmeer camping en strand, schillenboer en schapenfarm, tuin-

bouw, afval en kompost, bisamratten huiden/vlees, kringloopwinkel, werkplaats en bazaar met kleine bedrijfjes, kindercrèche en tafeltje dekje.

Swifterbant in actie

Het "konsept plan voor werk" maakte veel los. In een bomvolle vergaderzaal (300 aanwezigen) werden alle ideeën bediscussieerd en sommige bekritiseerd. Zo kreeg het bisamratten-project weinig bijval en kwamen rond de bazaar de konkurrentiegevaaren ter tafel. Maar de positieve reacties wonnen.

Er meldden zich 30 medewerk(st)ers voor het ontwikkelen en uitvoeren van de projekten. Van de verspreide enquêteformulieren kwamen er 500 terug; dat is bijna de helft van het aantal huzen. 100 personen vonden het plan zeer goed, 265 goed, 50 neutraal, 16 minder goed en 5 slecht. Er kwamen reacties op diverse projekten en verschillende mensen zegden financiële steun en medewerking toe.

De werkgroep kon verder en zorgde o.a. voor een wekelijks spreekuur. Met en uit de medewerk(st)ers is de vereniging POOK opgericht en is een direktie samengesteld die koördinatie, administratie en marktontwikkeling verzorgt.

Eind februari heeft men een ledenwerfaktie gekoppeld aan de start van het kringloopprojekt. Terwijl de grootvuilroute werd gereden, waarbij nog bruikbare spullen werden uitgesorteerd, gingen straatvertegenwoordigers van deur tot deur voor een lidmaatschap à f 10,-- en donaties. Zo'n 570 leden konden worden genoteerd.

"Een geweldig resultaat" zegt de werkgroep, en ook de Gemeente is enthousiast. In een gemeenteraadsvergadering is o.m. besloten de vereniging een werkkapitaal van f 25.000,-- te verstrekken, een soort renteloze lening. Het geld dat terug verdiend wordt zal opnieuw voor dit doel worden ingezet, misschien in andere dorpen. Verder zijn voor de projekten aanvragen ingediend bij het K.J.F. en is ruim f 5.000,-- aan donaties binnengekomen.

De werkprojekten

De kringloopwinkel heeft de eerste prioriteit. Een agrariër heeft een gedeelte van zijn schuur beschikbaar gesteld voor opslag en als voorlopige werkplaats. Er is een barak van 200 m² gekocht, waarin het atelier en de winkel komen, alsmede de organisatie van de vereniging. Met het rooien en egaliseren van het terrein is een aanvang gemaakt. Er wordt nog uitgezien naar een barak voor sociale activiteiten als een kantine, ontmoetingsruimte en crèche.

Dorpscamping en watersport. Aanvankelijk werd gedacht aan een camping bij het Ketelmeer. In overleg met de gemeente wordt nu de aandacht gericht op een dorpscamping in het Swifterbos. Het kenmerkende van die camping zal zijn wat mensen uit de stad zoeken in zo'n klein dorp in de polder: rust, natuur, kleine activiteiten als een tuin, het verzorgen van dieren: schapen, varkens. Men kan gebruik maken van de faciliteiten die het dorp reeds heeft: voetbalveld, volley- en handbalveld, tennisbanen, zwembad en gymzaal. Daarnaast kunnen hier wensen uit het dorp zelf verwezenlijkt worden: een heuvel om te sleeën, een trainingsplek voor honden, enz. Tenslotte ziet men bij dit projekt als doelgroep: vissers, surfers en trekkers. Bij die laatste groep sluit men aan bij het gemeentepan om trekkershutten te bouwen. Verder wordt gedacht aan het bouwen van een neerdalende steiger aan het Ketelmeer, waar boten en surfers van de dijk het water in kunnen worden gelaten.

Kringloop - schillenboer - schapenfarm - melk, kaas, wol. Een inwoner zag zelf wel wat in het schillenboer-project en is als 'eigen baas' nu al actief in de drie dorpen Biddinghuizen, Dronten, Swifterband. De projectgroep is na veel wikken en wegen toch overgestapt op een alternatieve varkensfokkerij.

Nog andere ideeën en plannen leven in Swifterbant. Maar als we zien wat in één jaar van de grond is getild, verdient dat al veel bewondering.

Het woord Community Business is er vertaald als Gemeenschapszaak. Bij een opzet die zo voor en door het dorp als geheel wordt uitgedacht en aangepakt is dat woord terecht. Een Vereniging Dorpsbelang als voorwaardenscheppende ondersteuning ook ten behoeve van lokale economie.

Greet Hettinga

WIJKECONOMIE ALS SOCIAAL PROCES

Het Instituut Opbouwwerk Rotterdam (IOR) heeft een werk-document samengesteld over "wijk economie". Daarin wordt allereerst ingegaan op het "suggestieve" karakter van die term. Terecht, want aan begrippen als buurt economie kunnen weer tal van versleten jasjes worden opgehangen. De een ziet een stadsvernieuwingswijk voor zich met bijbehorende hoge werkloosheids-cijfers, de ander krijgt visioenen over mogelijkheden tot alternatieve bedrijfsvoering.

De Rotterdamse notitie gaat opzettelijk voorbij aan eventuele werkgelegenheids-dimensies, c.q. substituten daarvoor en ziet in feite daarin ook geen realistische taakstelling voor het opbouwwerk weggelegd.

Centraal wordt gesteld de positie van (groepen) mensen die de concurrentie-slag om een arbeidsplaats verloren hebben. En vervolgens wordt vastgesteld dat initiatieven en projecten moeten aangrijpen op twee fundamentele aspecten van die leef-werkelijkheid zonder betaalde baan, en wel:

* de kosten van levensonderhoud

* maatschappelijk isolement/perspektief.

Het zijn tevens de criteria waarop het maatschappelijk nut van projecten getoetst kan worden.

Het IOR ziet in de ontwikkeling van "zelfvoorzieningsprojecten" - als vorm van maatschappelijke weerbaarheid en kosten-vermindering - veel; en plaatst een dergelijke benadering t.o. overgewaarde VS-theorie-vorming rond openbare orde en ghetto-vorming en het mede daarop gebaseerde IVA-onderzoek naar "Werkloosheid in oude wijken". Het Rotterdams opbouwwerk wijst dan ook aan dat onderzoek verbonden konklusies, t.w. het "inzetten van werklozen" voor dit of voor dat van de hand.

Vervolgens behandelt de notitie een scala van mogelijke voorbeelden en organisatie-vorm(en). Als mogelijke volgende stappen wordt gewezen op de ontwikkeling van een overleg- en onderhandelings-mechanisme op wijk-niveau met gemeentelijk apparaat en politiek, op het benutten van de sociale infra-structuur van de wijk, alsook op de mogelijkheid een zelfvoorzienings-"achtige" aanpak te koppelen met reguliere bedrijvigheid in de wijk. In verband met dat laatste wordt er b.v. op gewezen dat het opmerkelijk is hoe weinig initiatieven er tot op heden zijn ontwikkeld op het terrein van het "wonen in brede zin" vanuit de zelfvoorzienings-optiek. Het werkdocument eindigt met de contouren van een mogelijk ontwikkelings-project.

*Instituut Opbouwwerk Rotterdam,
Mathenesserlaan 266, 3021 HS
Rotterdam. Tel. 010-767766.*

BEDRIJFSADVISERING KLEINSCHALIG ONDERNEMEN

Tezamen met de Vereniging Natuurlijk (de regionale organisatie van talloze MeMo-activiteiten) neemt het opbouwwerk in Hengelo sinds ruim een jaar deel aan het projekt 'bedrijfs advisering kleinschalig ondernemen' (BAKO).

Het projekt is tot stand gekomen door een bundeling van ervaringen in het begeleiden van startende ondernemers en/of kollektieven.

Middels geluiden uit de kring van kleinschalige ondernemers kwam men tot de konklusie, dat het in de regio Twente schortte aan goede advisering en begeleiding. Ofschoon er in Nederland een verwarrend groot aanbod aan adviespunten is gegroeid, blijkt de grote meerderheid zich te richten op 'kansrijke', innovatieve, industriële starters. Het grote aandeel van het niet-industriële kleinbedrijf in de maatschappelijke welvaart wordt daarmee genegeerd. Het bleek mogelijk om de ontwikkeling van het advieswerk de vorm te geven van een afstudeeropdracht bij de afdeling bedrijfskunde van de TH Twente. Het projekt BAKO is het resultaat van deze studie.

Het bestuur van de Stichting Samenlevingsopbouw Hengelo (SSH) besloot medio 1982 een opbouwwerker de opdracht te geven om te onderzoeken of de functie opbouwwerk in te zetten was in het kader van de thematiek opbouwwerk en werkgelegenheid/werkloosheid. Dat leidde tot de volgende konklusies:

- het opbouwwerk kan een belangrijke bijdrage leveren aan de uitbouw van 'resource'-centra (hulpbronnen-centra) op buurt- en wijkniveau: ontmoetingsplaatsen waar zowel plaatselijke vakbondsleden en -funktionarissen, als bewonersgroepen terecht kunnen voor informatie, dokumentatie, onderzoeksmateriaal over de lokale/regionale ekonomie;
- het opbouwwerk kan vanuit de bekendheid met de plaatselijke situatie en bewoners een belangrijke bijdrage leveren in het bevorderen van kontakten tussen bewonersgroepen, overheidsdiensten, vakbonden en plaatselijke industrie;
- het opbouwwerk maakt gebruik van methoden en technieken, die binnen het kader van de werkgelegenheidsproblematiek bruikbaar zijn voor activiteiten als mobiliseren, organisatieontwikkeling, info-verstrekking en vorming, ondersteuning en begeleiding.

Uitgaande van deze beleidsuitspraken zijn vervolgens kontakten gelegd met potentiële partners. Dit resulteerde uiteindelijk in het samenwerkingsverband tussen genoemde organisaties, m.a.w. een samenwerking tussen een bedrijfskundige en een opbouwwerker.

Het primaire doel van de bedrijfsadvisering kleinschalige ondernemingen (BAKO) is bestaande en startende bedrijven te helpen bij het oplossen van knelpunten in de bedrijfsvoering, zowel financieel-ekonomisch, als kommercieel, als organisatorisch en waar nodig middels tijdelijke intensieve begeleiding.

Het projekt kent de volgende primaire taken:

1. de inlooppunt (ook wel loketfunctie genoemd): bekend als onafhankelijk en informeel, bereikbaar, vertrouwd en snel
2. basisinformatie leveren, plus zo nodig scholing (doen) verzorgen

3. beperkte advisering en begeleiding voor kleinschalige bedrijven met algemene problemen
4. diepgaande advisering op typische kleinschaligheidsknelpunten
5. bevordering van een bewust bedrijfsbeleid waarin met name een gericht marktbeleid aandacht krijgt
6. doorverwijzing naar kollega-advies-instellingen voor specifieke, te moeilijke en/of akute problemen (brugfunctie, evt. bemiddeling)
7. nazorg plegen (na enige tijd contact opnemen), ook t.b.v. kwaliteitsbewaking van het gegeven advies.

Door haar aanpak moet de bedrijfsadvisering op langere termijn preventief gaan werken, doordat de geadviseerden meer zelfonderzoek (laten) doen, zij meer op de veranderingen in hun omgeving letten (nieuwe produkten en produktiemethoden, nieuwe behoeften) en hun zwakke punten compenseren door scholing, samenwerken, taken verdelen of het uitbesteden van taken.

Ondersteuning

Bij het projekt zijn externe adviseurs betrokken. Het zijn mensen, die bij het traditionele bedrijfsleven of bij de overheid of als beroepsadviseur werken, en hun kennis en ervaring voor kleinschalige bedrijven willen inzetten. Momenteel zijn er vijf aan het projekt verbonden. Zij nemen verschillende taken op zich: begeleiding, eindgesprekken na voorwerk door de adviseurs, opvang van moeilijke gevallen en/of informatiebron en achterban voor de betrokken werkers.

Een kollektief komt veelal in de problemen door interne konflikten. Bij een doelmatige bedrijfsvoering voor kollektieven, is het noodzakelijk dat elk individu een goede plek krijgt in de organisatie, niet alleen ten behoeve van de produktie van diensten en/of goederen, maar ook voor het proces. De organisatie-ontwikkeling hiervan is een taak voor de opbouwwerker. Verder worden er loonvormende projekten gestart in een stadsvernieuwingswijk in Hengelo, een en ander op basis van principes van de buurt ekonomie. De combinatie van de bedrijfskundige en de opbouwwerker werkt doeltreffend, om bijtijds een goede analyse te kunnen maken van zowel de procesmatige kant, als de bedrijfsmatige kant van een bedrijf.

De noodzaak van het projekt is aangetoond door de vele kontakten. In 1983 hebben 80 starters, individuen of kollektieven, de weg naar het projekt gevonden. De kontakten varieerden van eenmalige gesprekken tot intensieve begeleiding. Hieruit zijn thans 33 mensen loonvormend aan de slag. Tot op heden wordt het advieswerk grotendeels vrijwillig gedaan. Alleen de opbouwwerker is betaald, maar deze heeft slechts een dagdeel per week voor het projekt ter beschikking. Op den duur zal dit de continuïteit in gevaar brengen. Dat is ook de reden, dat wij naarstig op zoek zijn naar subsidiëringmogelijkheden. Uiteindelijk zou ook dit projekt een zelfstandig loonvormende aktiviteit moeten worden.

*André Kamstra
Stichting Samenlevingsopbouw
Hengelo (O), Drienerstraat 39
7551 HK Hengelo, tel. 074-426225*

UITWISSELING HULPMIDDELEN OPBOUWWERK

Opdat instellingen niet telkens weer 'het wiel' behoeven uit te vinden, maar bij hun eigen werk gebruik kunnen maken van bestaande inzichten en elders ontwikkelde hulpmiddelen, is begin van dit jaar de brochure 'Hulpmiddelen opbouwwerk' verschenen. De brochure is een produkt van het samenwerkingsverband 'Uitwisseling van hulpmiddelen in het opbouwwerk' dat hiermee een aanzet wil geven tot een betere informatie-uitwisseling. De redactie van M.O. vroeg aan twee instellingen om iets meer te vertellen over de totstandkoming, inhoud en werking van door hen ontwikkelde hulpmiddelen: een infoboek voor beginnende initiatiefgroepen, gemaakt door de Stichting Sociaal Cultureel Werk Lelystad en de 'Handleiding Opbouwwerk' waarmee wordt gewerkt door de Stichting Opbouwwerk Eindhoven.

PRAKTISCHE INFORMATIE VOOR INITIATIEFGROEPEN

Door de afdeling opbouwwerk van de Stichting Sociaal Cultureel Werk Lelystad (SSKWL) is een infoboek gemaakt voor beginnende initiatiefgroepen.

Het infoboek geeft praktische informatie over de eerste vragen waar beginnende bewonersgroepen in Lelystad tegen oplopen. Het gaat hierbij vooral om bewoners die voor het eerst een eigen organisatie opzetten in de groeikern Lelystad met een aanwas van ± 3000 à 5000 inwoners per jaar.

Het infoboek is al werkend tot stand gekomen en is eigenlijk een samenbundeling van een reeks van losse artikelen. Deze artikelen zijn tot stand gekomen doordat de vele startende initiatiefgroepen soms al bestaande jonge organisaties met steeds dezelfde vragen bij het opbouwwerk kwamen. Het opbouwwerk heeft hierop gereageerd door rond deze vragen korte informatieve artikelen te schrijven.

Een voorbeeld:

Een van de terugkerende vragen was "hoe komen we aan subsidie van de gemeente".

De praktijk was dat veel startende groepen bij de gemeente keurig waren voorgelicht met behulp van de subsidie-verordening. Maar voor de groepen bleef de vraag: "wat moeten wij nu concreet doen".

Aan de hand van dit gegeven heeft het opbouwwerk een kort artikel gemaakt (2 velletjes) en daarin uitgelegd:

- a. welke subsidie-verordeningen er zijn
- b. welke subsidies van belang zijn voor startende groepen
- c. wat je precies stap voor stap in de subsidie-aanvraag-brief zet
- d. op welke manier je verantwoording aflegt op de wijze waarop de subsidie is besteed.

Dit voorbeeld illustreert nogmaals de wijze waarop het infoboek tot stand is gekomen. Op hele praktische vragen hebben we heel praktische informatieve artikelen gemaakt.

Om een indruk te geven wat voor artikelen er verder in het infoboek zitten, hieronder een kort overzicht:

- waar aan te denken bij de start
- een paar manieren voor vrijwilligersorganisaties om aan geld te komen
- wat te doen voor het aanvragen van subsidie bij fondsen
- de voorzitter, sekretaris en penningmeester
- de organisatievorm
- enige tips voor het organiseren van een bewonersavond
- financieel beheer
- een voorbeeld van een exploitatiebegroting
- publiciteit en werving
- enige adviezen bij het maken van een enquête.

Het infoboek is voor het opbouwwerk in Lelystad een praktisch handboek. Hiermee kunnen beginnende bewonersgroepen heel direkt en effectief geholpen worden, op hun eerste schreden tot het worden van een nieuwe én blijvende organisatie voor Lelystadse samenleving.

Piet de Jonge (opbouwwerker)

Voor belangstellenden is het infoboek beperkt te bestellen bij SSKWL, postbus 1032, 8200 BA Lelystad, tel. 03200-30444. De kosten zijn f 7,50 excl. verzendkosten.

HANDLEIDING OPBOUWWERK

Bij de Stichting Opbouwwerk Eindhoven (SOE) wordt door een achttal opbouwwerkers al een aantal jaren op een bepaalde manier gewerkt. Ieder jaar weer worden door deze opbouwwerkers op basis van een gezamenlijk afgesproken stramien, projecten van opbouwwerkers vertaald.

Deze jaarlijkse sessie die tussendoor nog wordt ondersteund door het uitbrengen van kwartaalverslagen over de vorderingen binnen projecten lijkt veel op, wat Hans Oostrik in Marge van februari aanhaalde, vertaalarbeid. D.w.z. analyse van verhalen van groepen en individuen vertalen naar een behandelbaar probleem.

Voor ons is echter het gebruik van het stramien, zoals ik het straks wil uitleggen, niet meer dan een referentiekader, waaraan we ons allemaal hebben verplicht. Op deze manier is het m.i. mogelijk om met elkaar over elkaars projecten te praten. In de relatie tussen opbouwwerker en groep moet een belangrijke plaats worden ingeruimd voor vertaal-analyse, waarbij ik met Hans Oostrik vindt, dat een kreatiever en vooral bewuster taalgebruik een belangrijke rol kan spelen.

Het overeengekomen uitwisselingsstramien binnen de SOE ziet er als volgt uit:

1. Jaarlijks worden er samen met de groepen waarmee een opbouwwerker werkt projektkaarten opgesteld, waarin globaal de volgende afspraken zijn opgenomen:
 - a. Wie de klantengroep is.
 - b. Wat het probleem is waaraan de klantengroep werkt.
 - c. Wat de doelstelling is van de klantengroep.
 - d. Wat de Klantengroep het komende jaar wil ondernemen om de doelstelling te bereiken.
 - e. Welke kontakten daartoe met derden worden onderhouden.

- f. Welke werkafspraken er tussen opbouwwerker en groep worden gemaakt (zie het voorbeeld op pag. 28).
2. Jaarlijks worden er door de opbouwwerker vervolgprojectkaarten ingevuld waarin zijn opgenomen:
- De probleemanalyse: Wat is het probleem?
Wie heeft het probleem?
Waarom is het een probleem?
Hoe wordt het probleem aangepakt?
 - De situatieanalyse: Beschrijving van feiten en konklusies daaruit.
 - De positieanalyse: Hoe zwaar is het probleem t.a.v. z'n maatschappelijke achtergrond?
Hoe groot zijn de kansen van de groep?
Wil men de achterban mobiliseren?
Zijn er mogelijkheden om een opbouwwerker in te zetten?
Zijn er andere mogelijkheden dan opbouwwerk aan te wenden?
Deze vloeit voort uit a, b en c!
Er dient dan aangegeven te worden in termen van beoogd effect wat de groep wil bereiken.
Er moet aangegeven worden welke meewerkende en tegenwerkende krachten bij het realiseren van het beoogde effect zullen optreden.
Er moeten alternatieve strategieën worden overwogen.
 - De strategie:
 - Werkafspraken: Hierin worden naast de werkafspraken die tussen werker en groep zijn afgesproken ook de eigen doelen van de opbouwwerker opgenomen.
 - Resultaten: De opbouwwerker geeft aan welke resultaten het afgelopen jaar zijn behaald.
 - Ander illustratiemateriaal: B.v. schema's, kaartjes etc.
3. Deze vervolgprojectkaarten worden vervolgens in 2 subgroepen van 4 opbouwwerkers besproken. In deze subgroepen wordt met name geprobeerd om te praten over de strategie en analyse binnen de projecten.
Bovendien vindt er b.v. naar aanleiding van kwartaalverslagen en vervolgprojectkaarten regelmatig een discussie plaats over de vraag of het nog zinvol is om met een projekt door te gaan en of er op de beschreven manier met een projekt moet worden doorgegaan.
In de kwartaalverslagen dient o.a. het volgende te zijn opgenomen:
- de bedoeling van de werker en wat hij daarvan heeft gerealiseerd
 - de konkrete ontwikkelingen in de groepen
 - de tijdsbesteding van de werker.
4. Indien er sprake is van activiteiten die net beginnen n.a.v. een telefoontje of een andere melding, dan is er nog geen sprake van een projekt. Intern wordt dan afgesproken wie zich zal oriënteren op de melding en vervolgens start deze opbouwwerker een projektvoorbereiding. In deze projektvoorbereiding wordt na een afgesproken oriëntatietijd een schriftelijke analyse geleverd waarin zo volledig als op dat moment mogelijk is,

VoorbeeldPROJEKTKAARTBUURTVERENIGING DOORNAKKERSKLANTENGROEP

Bestuur van de vereniging, bestaande uit 9 mensen.

Werkgroepen in ontwikkeling: kinder-activiteiten, tafeltennis, kledingbeurs.

ACHTERBAN

100 betalende leden uit de buurt Doornakkers

kontaktadres:

PROBLEEMSTELLING

Door de initiatiefgroep Doornakkers is geconstateerd dat er in het gemeenschapshuis weinig sociaal-kulturele activiteiten zijn voor jong en oud.

Ook kent de buurt geen groepering die de belangen van de buurt Doornakkers, wanneer die in het geding zijn, behartigt.

De initiatiefgroep ontdekte dat het moeilijk is als losse groep zonder achterban activiteiten te organiseren. Daarom werd besloten om een buurtvereniging op te zetten, waarbij vrijwilligers voor het organiseren van de activiteiten uit leden van de organisatie voortkomen.

Probleem waar dit komende seizoen aan gewerkt moet worden is: consolidatie van de vereniging, uitbouw van de activiteiten, vergroten van het ledenaantal, proberen om met de vereniging ook een aantal buurtproblemen bespreekbaar te maken en mogelijk aan te pakken.

DOELSTELLING

Organiseren van activiteiten voor kinderen, jongeren, volwassenen, bejaarden in Doornakkers. Meer globaal: De vereniging stelt zich ten doel om binnen haar grenzen het sociale, kulturele en maatschappelijke leven te versterken.

WERKDOELEN

- * Opzetten van een ledenadministratie en alles wat daarbij hoort.
- * Inwerken van een D.B. met een voorzitter, sekretaris en penningmeester.
- * Instellen van enkele werkgroepen (tafeltennis, kinderactiviteiten, kledingbeurs).
- * Organiseren van incidentele activiteiten.
- * Bemiddelen in de huur van ruimten als werkgroepen die ruimten nodig hebben.
- * Op termijn deelnemen aan de bijeenkomsten van de bouwcommissie van Gemeenschapshuis Doornakkers.
- * Het uitgeven van een verenigingsblad.
- * Subsidie aanvragen voor 1983.
- * Publiciteit maken ten behoeve van de vereniging.

BELANGRIJKE KONTAKTEN

- Bestuur Gemeenschapshuis Doornakkers
- Stichting Buurtwerk Eindhoven
- Stichting Jeugdbelangen
- Jeugd Service Buro
- Oranje Komitee
- Kindervakantie Komitee
- 18 september Komitee
- Gemeente Eindhoven

WERKAFSPRAKEN

- * Hulp bieden bij de voorbereiding van de bestuursvergaderingen door middel van het agenda-overleg in het D.B.
- * Bijwonen van A.B.-vergaderingen.
- * Het verloop van de vergaderingen bespreken met de voorzitter
- * Ondersteunen van de vereniging in het ontwikkelen van beleid en helpen keuzes te maken voor te ondernemen activiteiten.
- * Helpen bij het opstellen van een begroting 83/84 en financiële administratie mee helpen opzetten.
- * Hulp bij het opzetten van een kledingbeurs.
- * Hulp bij het organiseren en t.z.t. overdracht van activiteiten in overleg met Stichting Buurtwerk Eindhoven en Jeugd Service Buro en dit vastleggen in contracten.

START PROJECT : 3 maart 1983

TIJDSBESTEDING : 8 dagdelen per maand

EVALUATIE : januari 1984

wordt aangegeven: wie, wat, waarom, hoe?

Deze rapportage komt dan eerst in de subgroep en gaat vervolgens naar de staf als een voorstel om een opbouwwerker op dat project met die problematiek in te zetten.

De opbouwwerkers beslissen dus in deze eerst over de vraag of het signaal onderzocht wordt en wie dat doet. Vervolgens beslissen ze over de vraag of het geleverde onderzoeksmateriaal aanleiding geeft om aan het bestuur een voorstel te doen om een project-voorbereiding te starten.

Is het besluit tot een project-voorbereiding genomen, dan gaat er een opbouwwerker aan de slag om een meer gedegen onderzoek te doen, waar bij de rapportage vooral gelet wordt op de haalbaarheid van een project. Na deze rapportage, waarin ook een voorstel voor werkafspraken is opgenomen, besluiten de opbouwwerkers en het bestuur van de SOE tot de start van een project.

Kriteria die bij het al of niet starten van een project een rol spelen zijn:

- a. beoordeling van het probleem tegen zijn maatschappelijke achtergrond
- b. is er sprake van een achterstandssituatie en welke kenmerken heeft deze situatie?
- c. inschatting van de mogelijkheden om de achterban te mobiliseren
- d. inschatting van de mogelijkheden van de beschikbare opbouwwerker
- e. inschatting van de mogelijkheden van andere welzijnsorganisaties om zich met het probleem bezig te houden
- f. inschatting van de mogelijkheden van de groep zelf om het probleem op te lossen
- g. is er sprake van deelbelangen en hoe zien die eruit?
- h. hoeveel tijd kost het project?

5. Projektkaarten, vervolgprojektkaarten, projekt-voorbereidingen en kwartaalverslagen zijn onderdeel van ons intern communicatiesysteem.

Projektkaarten zijn bedoeld om onszelf vast te leggen op afspraken met bewonersgroepen en om in het werkplan aan te geven waar we aan werken.

Volgprojektkaarten, projekt-voorbereidingen en kwartaalverslagen zijn bedoeld om de opbouwwerkers onderling te informeren over de eigen werkzaamheden, waarbij belangrijk is, dat er d.m.v. discussie in staf en subgroepbijeenkomsten gelegenheid is om elkaar te bekritisieren en daarmee verder te helpen.

Tot slot wil ik nog even ingaan op het ontstaan van de handleiding. Al vanaf 1977 zijn we bezig met studiedagen over ons werk. Daarbij hebben we aan allerlei onderwerpen die in het opbouwwerk een rol spelen aandacht besteed. De handleiding is op basis van dit materiaal ontstaan.

Ik vind dan ook, dat de handleiding alleen gebruikt kan worden als er eerst binnen de betreffende opbouwwerkinstelling is nagedacht en gestudeerd op de wijze waarop men zelf in de eigen instelling opbouwwerk wil bedrijven. De handleiding is voor ons een hulpmiddel dat we gezamenlijk gebruiken en bijstellen als daar aanleiding toe is.

Het is o.a. belangrijk om in de eigen instelling eensluidende definities van de in dit artikel gebruikte termen te hanteren.

OPBOUWWERK IN NOORD-NEDERLAND OP DE KEPER BESCHOUWD

De rol van het opbouwwerk is in de probleem-project-methode (hierna ppm) centraal gedacht. In verschillende geschriften wordt de term "regie" gehanteerd. Een onafhankelijke opstelling, gepaard gaand met een zekere onverstoortbaarheid maken het plaatje van de persoon van de werker compleet. In de praktijk blijkt het beeld aanzienlijk genuanceerder. De regie-functie is een illusie "Werkers kunnen initiatieven ontplooiën en in het domein van de procedures successen boeken, maar alleen als zij gaten weten te vinden in de door beleidsinstanties uitgezette tijdslijnen".

Het rapport "Opbouwwerk in Noord-Nederland op de keper beschouwd" trekt duidelijke conclusies over de ppm. Uiteindelijk worden na een kleine 1000 pagina's projectbeschrijving in 16 pagina's de noten wat dat betreft gekraakt.

Waar gaat het om?

In 1975 krijgt de Werkplaats Opbouwwerk Noord-Nederland subsidie voor een zgn. Experimenteel Onderzoek naar opbouwwerk in Noord Nederland. Dit onderzoek zal het opbouwwerk volgens de ppm verder moeten brengen, de voorwaarden waaronder dit opbouwwerk goed kan worden uitgevoerd moeten verhelderd worden en het onderzoek zal moeten aangeven wat wel en wat niet met deze werkwijze bereikt kan worden, en welke andere methodiese inzichten gehanteerd zouden kunnen worden.

De onderzoekers hebben drie verschillende projecten geruime tijd van zeer nabij gevolgd.

De drie projecten die gevolgd worden zijn: het inspraak project rond de landinrichting in het Friese Riperkrite gebied, het dorpsverbeteringsproject in Nieuwolda en het onderwijsstimuleringsproject in Zwartemeer. Het onderzoek bestrijkt de periode 1975-1979.

Het Riperkrite project beschrijft de ontwikkelingen rond de plannenmakerij voor een landelijk gebied tussen Drachten, Oldeboorn en Heerenveen. De discussie in het gebied spitst zich toe op de twee alternatieven: land- en natuurbouw of recreatie. De opbouwwerkers hebben in een eerdere fase een opzet gemaakt voor de inspraak, de voorwaarden waaraan die moet voldoen (met daaraan verbonden de voorwaarden voor het planningsproces) en de rol van het opbouwwerk daarin. De werkers hanteren daarbij een model waarin eisen en wensen op grond van belangen worden geartikuleerd. Het is aan de politieke partijen om de verschillende belangen te toetsen aan hun politieke beginselen. Aanvankelijk ligt voor de werkers het aksent op een communicatie-strategie. Daarmee sluiten ze aan bij de heersende opvattingen omtrent democratie als representatie. Men slaagt erin de voorgestelde werkwijze aanvaard en gefinancierd te krijgen. Gaandeweg het proces ontstaat echter bij de werkers een breuk met hun aanvankelijke opvatting. De werkers gaan een duidelijker keus maken voor een politieke strategie. Het gaat er dan om de besluitvorming te beïnvloeden. Daarmee ontstaan dan legitimeringsproblemen naar de verschillende belangengroepen die ondersteund moeten worden.

Hoewel het rapport slechts een relatief korte periode van het hele proces beschrijft (midden 1976 tot begin 1977), zijn de on-

derzoekers met name door hun uitgebreide weergave van voorgeschiedenis en een korte beschrijving van "wat er na gebeurd" in staat gebleken een afgeronde beschrijving te presenteren, waarin het opbouwwerk een duidelijke rol vervult.

In tegenstelling tot de weergave van het Riperkrite project is de weergave van het dorpsverbeterings-project Nieuwolda meer fragmentarisch. Naast een door de onderzoekers zelf al aangegeven gemis aan bronnenmateriaal als oorzaak, speelt ook een ander gegeven. Het project begint net op gang te komen als de opbouwwerker vertrekt bij de stichting en na enige maanden vervangen wordt door een nieuwe werker, met een geheel andere achtergrond. (Het Rotterdamse denken komt naar voren in Oost-Groningen). Vanaf dat moment wordt, door de vergelijking die tussen de beide werkers gemaakt wordt, de rapportage uiterst boeiend.

In dit project komt scherp naar voren in welke mate werkers gebonden zijn aan de lengte van de polsstok van de bewoners: hoe frustrerend dit aan de ene kant kan zijn maar ook op welke wijze je daar heel goed aan kunt werken. Helaas voor de ppm blijkt dan ook dat de werkprincipes die dan gehanteerd (moeten) worden niet passen in de tot dan toe gebruikelijke ppm-benadering.

Het als derde onderzochte project te Zwartemeer is de weergave van een twee-frontenstrategie van de werker. Ik ben me ervan bewust dat ik met deze typering zowel de projektbeschrijving als de interpretatie ervan op een eenzijdige manier weergeef, maar mijn belangstelling bij het lezen van dit project werd vooral door dat aspect getrokken. De werker heeft intern, in de samenwerkingsrelatie die het project beheerst (schooladviesdienst en gemeente) te maken met zeer specifieke, soms zelf beperkende verwachtingen ten aanzien van het opbouwwerk. Terecht wordt onder het hoofdje "wie zijn de cliënten" in het tweede deel opgemerkt dat de werker de verschillende groepen, ouders en leerkrachten als cliënt beschouwt waarbij het grote probleem is dat de leerkrachten in een dubbelpositie in het kwadraat aan het project deelnemen: als projektmedewerker en als cliënt, als deskundige binnen de school en als leerkracht in relatie tot de ouders.

De onderzoekers trekken naast de in de aanhef vermelde conclusie nog verschillende andere. Terugblikkend op de drie doelstellingen van de ppm: probleemoplossing, edukatie en beleidsbeïnvloeding wordt vastgesteld dat de probleemoplossing in de drie bestudeerde projecten dominant is; edukatie komt niet uit de verf en beleidsbeïnvloeding is vooral issue-gebonden. Ten aanzien van het werken in projecten wordt vastgesteld dat er geen sprake is van een eigen opbouwwerk-route in de projecten, integendeel: het planningskader van de beleidvoerende instantie blijft dominant.

De positieve kanten, en daarmee ook de belangrijkste effecten liggen op het terrein van de organisatie-ondersteuning en het werken aan de oplossing van concrete problemen.

Het is jammer dat eerst nu dit onderzoek beschikbaar komt. Het doet dan ook wat gekunsteld aan als toch geprobeerd wordt de kloof naar de huidige discussie te dichten door een paragraaf "opbouwwerk na morgen" toe te voegen. Het thema van die paragraaf verdient een betere uitwerking dan het in het kader van dit onderzoek krijgen kan. Desondanks beschikken we nu wel eindelijk over een uitvoerige beschrijving van projecten, een beschrijving waar werkers en deelnemers op een erg open manier inzicht geven in de vaak moeizame praktijk van alledag. Niet al-

leen voor studiedoeleinden, maar ook als spiegel voor je eigen projecten is dit materiaal erg bruikbaar.

J. T. F. Vos, D. T. ten Brink
Opbouwwerk in Noord Nederland op de keper beschouwd. Een gedokumenteerde studie van drie lokale opbouwwerkpraktijken in het midden van de jaren zeventig.
 Drachten, WONN 1983.
Het rapport kan worden besteld door f 35, plus f 6,50 verzendkosten, over te maken op postgiro 3731791 t.n.v. WONN, de Jerden 9 Drachten, onder vermelding van "op de keper beschouwd".

Hans Goeman

DE VROUW ACHTER DE WAO-ER

Onderzoek van twee klinisch psychologen naar de situatie van vrouwen van werklozen en WAO-ers bevestigt wat iedereen eigenlijk al lang wist: de vrouwen hebben het moeilijk met een 'thuis zittende' man, alleen durven ze daar meestal niet voor uit te komen. Het onderzoek is verricht door Greetje Senhorst en Jacomine de Lange in opdracht van de Provinciale Vrouwenraad Noord-Brabant en de Wetenschapswinkel Nijmegen. Huisvrouwen met een arbeidsongeschikte of werkloze man thuis, raken hun vrijheid kwijt. Ze kunnen hun eigen werk en tijd niet meer indelen. Daar staat weer niet tegenover dat mannen vanzelfsprekend een deel van de huishoudelijke taken overnemen of de zorg voor de kinderen. Doen ze het wel, dan geeft dat vaak aanleiding tot conflicten omdat de vrouw het moeilijk vindt iemand op haar terrein te dulden. Volgens de onderzoeksters is een grote moeilijkheid voor vrouwen dat ze enerzijds hun man willen opvangen, maar anderzijds belemmerd worden in hun eigen werk, zodat ze geïrriteerd raken. Ze durven er echter niets van te zeggen omdat 'hij het moeilijk heeft' en raken zo in de psychische problemen, waar ze vervolgens weer met niemand over durven praten. Ook het rondkomen met minder geld slaat vooral op de vrouwen terug, die geneigd zijn om het eerst op zichzelf te bezuinigen voor ze iets van andere gezinsleden vragen. Advies aan de vrouwen: 'vlieg er uit en zoek iets buitenshuis waar je tot je recht komt' en, nog belangrijker: 'cijfer jezelf niet weg'. Eind juni verschijnt het tweede deel van het onderzoeksverslag, dat gaat over de contacten van vrouwen van WAO-ers met de buitenwereld.

Inlichtingen bij Katholieke Universiteit Nijmegen, tel. 080-51277/512230.

INTERKULTUREEL ONDERWIJS

In het maart-nummer van Stimulans, een informatieblad over onderwijs-voorrangsbeleid, wordt ditmaal veel aandacht besteed aan 'intercultureel' onderwijs. Het nummer bevat onder meer praktijkverhalen uit het kleuter-, basis- en voortgezet onderwijs, een bespreking van de Prinsenhofkonferentie over racisme, een verslag van een werkbijeenkomst voor docenten over racisme in de klas, een artikel over de grenzen van het buurthuiswerk voor etnische minderheden en een beschrijving van diverse akkulturatatieprojecten. Verder wordt een aantal Nederlandse Ontwikkelingen vergeleken met het buitenland en wordt getracht een kader aan te geven waarbinnen

'interkultureel' onderwijs geplaatst moet worden. Centraal daarbij staan de relatie meerderheid-minderheid en mogelijke vormen van integratie, alsmede de positie van kulturele minderheden in de buurt en het onderwijs.

Losse nummers van Stimulans kosten f 7,- (inkl. verzendkosten) en kunnen worden besteld bij het sekretariaat OVB, postbus 30, 3870 CA Hoevelaken, tel. 03495 - 34214.

JAARBOEK STADSVERNIEUWING

Het Landelijk Ombudsteam Stadsvernieuwing heeft voor de vierde maal een jaarboek Stadsvernieuwing uitgebracht, ditmaal over 1982/1983. In acht hoofdstukken wordt ingegaan op: de financiering en het beleid, woonlasten, huurbeleid, renovatie en onderhoud, partikuliere woningverbetering, nieuwbouw, isolatie en bewoners-invloed. Elk hoofdstuk eindigt met een lijst verwijzingen naar literatuur, waarin de lezer meer informatie kan vinden.

Om ook de geschiedenis recht te doen, is een keuze van meer of minder belangrijke gebeurtenissen - gerangschikt naar datum - opgenomen in een vogelvluchtoverzicht.

In een bijlage staan alle ministeriële circulaires aan gemeenten opgenomen - van juni 1982 tot juni 1983 - met een korte beschrijving van de inhoud van de belangrijkste circulaires. Een lijst met adressen van bewonersorganisaties en een gedetailleerd overzicht van de publikaties die het LOS verspreidt sluiten het boekje af.

Het Jaarboek Stadsvernieuwing 1982/1983, prijs f 6,-, te bestellen bij het LOS, Oude Gracht 86, 1811 CM Alkmaar, 072 - 11 71 37

KIJK OP EUROPESE STADSVERNIEUWING

"Kijk" is al weer aan zijn tweede jaargang begonnen. Het blijft - zoals eerder in M.O. aangeduid - een "prestigieus" blad, dat m.n. aan bestuurders en bedrijven refereert, maar dat neemt niet weg dat het tevens een brede informerende waarde heeft. In het februari-nummer wordt o.m. aandacht besteed aan een nieuwe start van de stads- en dorpsvernieuwing in Vlaanderen. Daar wordt het accent zwaar gelegd op de gemeentelijke inbreng met een zwaar accent op een permanent overleg met alle betrokkenen, waaronder vooral de bewoners.

Interessant zijn de criteria voor "renovatie-premies". Niet alleen komen daarvoor zowel eigenaars als huurders in aanmerking, bovendien is de berekenings-basis gebonden aan inkomens: tot een bepaalde inkomensgrens ontvangt men 50% verbeter-premie, daarboven 30%, terwijl een verdere nuancering ligt in het aantal kinderen (hoe meer kinderen, hoe meer renovatie-premie). Ook is er een extra bonus - van 20% - te verwerven wanneer iemand zijn woning binnen vijf jaar na aankoop verbetert. Bij renovatie in "eigen beheer" ten slotte (d.w.z. zonder geregistreerde aannemer) komen enkel de materiaal-facturen voor subsidie in aanmerking.

Verder in "Kijk" o.m. aandacht voor "lessen" uit het Engelse grondbeleid en een artikel over monumentenzorg.

*"Kijk", blad over Europese stadsvernieuwing, 6 x per jaar,
Brusselsestraat 51,
6211 PB Maastricht, Tel. 043 50245*

OPERATIE WERKPLAN 1984

Het bestuur van de stichting Opbouwwerk Hardenberg/Gramsbergen gebruikt voor de totstandkoming van het werkplan 1984 de term 'operatie', zo moeilijk vond het de taak om een keus te maken uit de projecten/ondersteuningsverzoeken voor dit jaar. Blijkens het werkplan zag de meetlat er als volgt uit:

1. De sociale zekerheid

De doelgroep van het project bestaat uit mensen met een minimum-inkomen (bijstandsnivo en/of mensen die werkloos zijn)

2. Voorzieningen

Edukatie, zorg, recreatie en akkommodaties, winkels en openbaar vervoer zijn onvoldoende bereikbaar voor de doelgroep

3. Sociale kontakten

De onderlinge relaties tussen personen en groepen binnen de doelgroep of tussen de doelgroep en de samenleving wordt gekenmerkt door spanningen (vandalisme, openlijke agressie, machtsstrijd)

4. Bereikbaarheid overheid/instanties

De doelgroep heeft onvoldoende mogelijkheden om zijn belangen onder de aandacht van de overheid/instanties te brengen, resp. te realiseren

5. Leefbaarheid woonomgeving

De woonomgeving van de doelgroep wordt gekenmerkt door gebrek aan groenvoorzieningen, speelgelegenheid of onvoldoende verkeersveiligheid

6. Tekort aan edukatie

Veel leden van de doelgroep hebben niet meer dan een paar jaar voortgezet onderwijs, zodat ze nauwelijks in staat zijn aan het maatschappelijk gebeuren deel te nemen

7. Samenhang in de voorzieningen

De doelgroep is er op gericht de samenhang in de voorzieningen te bevorderen

8. Democratisch functioneren

Participatie van de leden van de doelgroep in de besluitvorming vindt in belangrijke mate plaats.

9. Probleemoplossend vermogen

De doelgroep moet bereid zijn te leren zijn eigen problemen op te lossen

10. Mogelijkheden tot het benutten van andere ondersteuning of steunorganisaties

De doelgroep kan met dezelfde hulpvraag niet bij anderen terecht, zodanig dat op een bevredigende wijze aan hun vraag gewerkt wordt.

Achttien projecten scoorden op zoveel punten positief dat ze dit jaar, zij het soms maar voor gemiddeld een half uur per week, van ondersteuning verzekerd kunnen zijn. Ze staan allemaal kort in het werkplan beschreven.

Geïnteresseerden kunnen het werkplan aanvragen bij St. Opbouwwerk Hardenberg/Gramsbergen, Burg. Schuitemstraat 44, 7772 BT Hardenberg, tel. 05232-67478.

WONEN - WERKEN - MILIEU

In opdracht van de BCOP (Begeleidings Commissie Ontwikkelingsprojecten) is onder redactie van het NIMO, MW2 en de WG 2000 een lijvig boekwerk verschenen met als titel "Wonen, Werken en Milieu - Opbouwwerk en alternatieve ontwikkelingen". Het is een kaleidoscoop/bronnenboek van projecten op het terrein van wonen, werken en milieu. Onderzocht is hoe kleinschalige initiatieven kunnen leiden tot verandering in de samenleving en met welke methoden deze in de praktijk kunnen worden gebracht. Kerncriteria zijn dat het gaat om:

- kleinschalige alternatieve activiteiten
- integrale activiteiten (de relatie tussen wonen, werken en milieu)
- projecten met een publieke oriëntatie.

Naast een beschrijving van een scala van projecten variërend van milieuvriendelijke werkgelegenheid tot opzet en beheer van een wijktuin en van de opzet van een woonkollektief tot aan een wijkdienstverleningscentrum, wordt uitvoerig aandacht besteed aan de plaats en positie van de "alternatieven" binnen de bestaande maatschappelijke orde en de reguliere economie. Daarbij komen vragen aan de orde m.b.t. arbeid, voeding, produktie en vrije tijd. Vragen die niet alleen in "het economische" gevonden en beantwoord kunnen worden.

Als konklusie stelt de redactie dat deze initiatieven "moeilijk een alternatief te noemen zijn voor de bestaande verhoudingen; de kracht ligt in de inspiratie en uitstraling dat het anders kan".

Bij het doorlezen van deze "regenboog aan initiatieven" kan ik mij daar alleen maar bij aansluiten.

Het blijft echter niet bij een analyse alleen. In het laatste deel van het boek wordt aandacht besteed aan een meer algemene bespreking van de projecten. Nadat de overeenkomsten en verschillen van de diverse projecten worden geanalyseerd, wordt stapsgewijs inzicht gegeven in:

1. de start van een project
2. de relatie naar de samenleving/buurt
3. de verdere projektontwikkeling, onderscheiden naar projecten die uitgaan van:
 - produktie en dienstverlening
 - beter milieubeheer
4. organisatie en beheer
5. de relatie met het opbouwwerk.

Voor de broodnodige inspiratie kan ik het boek van harte aanraden.

Bart Lammers

Het boek is in beperkte mate verkrijgbaar bij de BCOP, p/a Ministerie van WVC, Kamer M. 1232, Postbus 5406, 2280 HK Rijswijk, tel. 070 - 94 93 93, tst. 2144.

ENERGIEZUINIGE NIEUWBOUW VAN KLEINE WONINGEN

Iedereen weet het; de kosten van energie zijn de laatste 10 jaar met sprongen omhoog gegaan. Dat is voor de stichting Woon/Energie aanleiding geweest een publikatie het licht te doen zien waarin een onderzoek naar energie-zuinige nieuwbouw van kleine woningen wordt besproken. Het onderzoek is in samenwerking met het Projektbureau Energieonderzoek van TNO-Apeldoorn verricht.

De waarde van het onderzoek ligt voor een belangrijk deel in de integrale benadering van het probleem. De invloed van de planvorming op het energiegebruik wordt vanaf het nivo van de stedenbouwkundige opzet tot en met de detaillering van de konstruktie bekeken. Daardoor ontstaat er een vrij compleet beeld.

Over de hele breedte van het onderzoek wordt er een relatie gelegd met gesubsidieerde woningbouw, waardoor er duidelijk wordt wat er binnen de praktijk van dit moment mogelijk is wat betreft ekstra investeringen om het energieverbruik binnen een (kleine) woning te beperken. Deze aanpak wordt mede ingegeven doordat men beperking van de totale woonlasten voorop heeft gesteld.

Men konkludeert dat de stookkosten van een kleine woning - financierbaar binnen de HVAT-regeling - kunnen worden teruggedrongen tot f 400,- per jaar (gasprijs '83).

Op een heldere manier worden een aantal principes besproken die het energieverbruik binnen een woning kunnen beperken. Met cijfers onderbouwd passeren een aantal varianten voor verkaveling, stapeling en schakeling, plattegronden, konstruktie, ventilatie en verwarming en warmwatervoorziening de revue.

Hoewel het onderzoek uitgaat van nieuwbouw "in de polder" zijn een aantal van de besproken principes ook geldig voor bijv. stadsvernieuingsgebieden, waar op het gebied van stedenbouwkundige vormgeving doorgaans minder ruimte is. De winst zal dan gehaald moeten worden uit o.a. het kompartimenteren van ruimtes (geen open verbinding tussen ruimtes met een verschillende gewenste temperatuur) en zonering (oriëntering van warme ruimtes op het zuiden en koude op het noorden).

Er worden vijf voorbeeld-plattegronden gegeven waarvan de totale woonlasten, en de daarvan deel uitmakende stookkosten zijn uitgerekend. Men heeft zich daarbij beperkt tot twee ontsluitingsprincipes, nml. de portiek- en galerijontsluiting. Helaas blijft daardoor het uit energie-oogpunt interessante ontsluitingsprincipe waarbij woningen dmv. een middengang worden ontsloten buiten beschouwing.

Ook jammer is dat men bij de berekening van buitenwandkonstrukties voorbij gaat aan het juist in bouw- en energietechnies opzicht gunstige principe van buitengevelisolatie, dat in m.n. Duitsland veel wordt toegepast en nu ook in Nederland hier en daar te zien is.

Dat neemt niet weg dat de publikatie een nuttig instrument is om bouwplannen op een vrij principiële manier te kunnen beoordelen op consequenties voor het energieverbruik, zonder dat er specialistiese kennis nodig is om de aangeboden gegevens te kunnen hanteren.

"Energiezuinige nieuwbouw van kleine wonigen" is te bestellen door f 10,- over te maken op giro 4175490 tnv. Stichting Woon/Energie, Gouda.

Hans Pasker

KLEINSCHALIGE WERKGELEGENHEID IN KLEINE KERNEN

De Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen heeft een verslag in boekvorm uitgebracht van het in november 1983 gehouden kongres over het thema werkgelegenheid. Het boekje bevat onder meer de teksten van de inleidingen door drs. L.J.H. Verhoef (Rijksdienst IJsselmeerpolders en wetenschappelijk medewerker EH Tilburg), drs. P.P.W.M. Dormans (KvK/ambachtspromotie), drs. H.Th. ten Have (KNOV) en de heer J. van der Veen (Landbouwschap). Voorts is een verslag van de forum-diskussie opgenomen en een kort overzicht van activiteiten van instellingen en bedrijven die aan de informatiemarkt hebben meegedaan. Als rode draad in het boekje komt steeds weer de spanning naar voren tussen enerzijds een benadering vanuit uitsluitend de economische zijde en anderzijds de benadering die de werkgelegenheid in de kleine dorpen ziet als een van de voorwaarden voor het bevorderen van de leefbaarheid. Volgens de Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen kunnen juist in de kleine kernen, ondanks het pessimisme daarover bij ekonomen, zeer levensvatbare bedrijven worden opgezet. De praktijk leert dat ook. Wel is daarbij steun nodig van in aanmerking komen overheden, o.m. goede begeleiding, het wegnemen van administratieve belemmeringen, soepele toepassingen van vestigingseisen voor starters met een nieuw of aanvullend aanbod, het scheppen van mogelijkheden in de bestemmingsplannen van kleine dorpen, het verstrekken van startgeld, enz.

Het verslagboekje kost f 15,- en is te verkrijgen bij het sekretariaat van de LVKK, postbus 29, Baarn. Tel. 02154-15357.

VROUWEN EN DE BIJSTAND

"Als u bij het afstoffen meer stofdoeken gebruikt, hoeft het raam 's winters niet zo vaak open" en "Trek weer ouderwets een schort aan, dat spaart uw kleding en de kosten van chemische wasserij". Twee van de tips die een gemeentelijke sociale dienst meegeeft aan uitkeringstrekkers. Goeie bedoelingen, maar wel goeie bedoelingen waar bijstandsmensen onwel van worden. Alsof de rotsituatie waar ze in zitten te wijten zou zijn aan het voeren van een royaal huishouden. De tips blijken niet alleen voor bijstandsmensen bedoeld. Er zijn mensen die 3000 gulden per maand kunnen besteden en toch in grote financiële problemen komen, volgens de maatschappelijk werker. Maar waarom de tips dan niet uitgedeeld bij de uitgang van de stadsschouwburg?, vragen de uitkeringsgerechtigden zich af.

Bovenstaand een van de vele schrijnende voorbeelden uit 'Wij vrouwen en de bijstand', uitgegeven door de Commissie Oriënteringsdagen. Agnès Elling en Raf Jansen organiseerden vorig jaar vijf weekenden voor vrouwen van plaatselijke komitees en stelden op basis van wat zij vertelden over hun situatie, ervaringen en strijd deze bundel samen.

Te bestellen door overmaking van f 10,- op giro 2607454 t.n.v. Cie. Oriënteringsdagen, Nieuwe Gracht 6, Utrecht, o.v.v. ... ex. Wij vrouwen en de bijstand.

ISSN:
0168-06SX

is een mededelingenblad voor het opbouwwerk.

M.O. verschijnt tenminste 8 maal per jaar: 6 gewone en 2 à 4 themanummers. Een abonnement kost \$ 26,50. Bij méér-abonnementen reductie op aanvraag. Losse nrs. \$ 3,75, themanrs. \$ 4,50, excl.porto.

Prins Mauritslaan 26
2582 LS Den Haag
070 - 521354

Samenstelling: Greet Hettinga, Charlotte Krop
Wil van de Leur, Maarten Snel